ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

Podstata nesporného řízení

Plzeň 2012 **Jakub Fendrych**

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Diplomová práce

Podstata nesporného řízení

Vedoucí diplomové práce:	JUDr. Karel Svoboda, PhD.
Jméno studenta:	Jakub Fendrych
Studijní program:	Právo a právní věda
Název oboru:	Právo
Plzeň	2012

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Podstata nesporného řízení, vypracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne 12. 12. 2012

.....

Jakub Fendrych

Zde bych rád poděkoval panu JUDr. Karlu Svobodovi, PhD. za odbornou pomoc, vedení a podněty pro vypracování mé diplomové práce.

OBSAH:

Úvod 7

1. Zákon č. 100/1931 Sb., z. a n., o základních ustanoveních řízení nesporného 10

1.1 Vývoj nesporného řízení do přijetí zákona č. 100/1931 Sb., z. a n. 10

1.2 Úprava nesporného řízení v zákoně č. 100/1931 Sb. z. a n., o základních ustanoveních řízení nesporného 12

2. Hlavní rozdíly mezi řízením sporným a nesporným 21

2.1 Rozdíl řízení sporných a nesporných z hlediska jejich účelu 21

2.2 Rozdíl mezi řízením sporným a nesporným z hlediska účinků jejich rozhodnutí 25

2.3 Povaha a podstata řízení nesporného jako takového 28

2.4 Vymezení účastníků řízení nesporného 35

2.5 Procesní zásady řízení sporného a nesporného 42

2.6 Ostatní principy a zvláštnosti řízení nesporných 49

3. Aktuální problémy řízení nesporného podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník s ohledem na subjektivní názor 54

3.1 Charakteristika řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu 56

3.1 Porovnání dosavadní právní úpravy opatrovnictví s úpravou v zákoně č. 89/2012 Sb. 62

4. Úvaha nad nutností přijetí speciálního zákona pro nesporná řízení 68

5. Závěr 72

6. Resumé 75

7. Použité prameny..... 76

Úvod

„Theoria sine praxi sicut currus sine axi. Praxis sine theoria sicut coecus media in via.“ [1]

Teorie bez praxe je cosi, podobného kolu zbavenému osy. Praxe zase teorie prostá, slepému jak neznámá je cesta.

Už od druhé poloviny devatenáctého století je předmětem mnoha debat právníků a specialistů civilního práva otázka podstaty civilního řízení nesporného.

I přesto, že touto otázkou se v historii zabývalo mnoho lidí, ještě nebyla vyslovena žádná dokonalá definice, která by jasně a přesně oddělila v civilním procesu řízení sporné a nesporné.

Rozdělení či oddělení řízení nesporného a řízení sporného je dle mého názoru otázka velmi důležitá a dost složitá. Po dlouhou dobu se badatelé procesního práva snaží nalézt přesnou odpověď na charakteristiku řízení nesporného ve srovnání s řízením sporným.

Proto jsem si vybral pro zpracování diplomové práce téma: Podstata nesporného řízení.

Není bez povšimnutí skutečnost, že nesporná řízení (stejně jako celý civilní proces) se vytváří v důsledku chodu dějin, společenské, ekonomické a politické situace.[2] Co bylo nesporným řízením před sto lety, nemusí být nesporným řízením dnes. Vše toto se v důsledku dějin a právního vývoje mění a vyvíjí. Cílem této práce tedy bude sledovat, co bylo za nesporné řízení pokládáno na základě zákona č. 100/1931 Sb. o základních ustanoveních soudního řízení nesporného, schváleného dne 19. června 1931, účinného 1. listopadu 1931.

[1] „Jde o latinskou parolu obecného dosahu, která v nerozlučném spojení praxe a vědy shledává nezbytnou podmínku jejich existence.“ STEINER, V. **Občanské právo procesní v teorii a praxi.** *Orbis Praha.* 1975

[2] OTT, E. **O vývoji a předmětu řízení nesporného,** Právník, 1995, číslo 4, str. 316

Dalším cílem je vymezení rozdílů mezi sporným a nesporným řízením v úrovni teoretické a dále potvrzení hypotézy, že nalézací řízení můžeme rozdělit na dvě samostatná řízení, řízení sporné a nesporné. O tomto cíli pojednává kapitola druhá. Převážně se v této kapitole budu věnovat následujícím kritériím: účel řízení, účinky rozhodnutí jednotlivých řízení, povaha a podstata řízení jako takového, vymezení účastníků, procesní zásady obou řízení či v poslední řadě charakter řízení z hlediska dokazování. V závěru této kapitoly se pozastavím i nad zbylými, ne tak podstatnými rozdíly a principy, které od sebe tato dvě řízení oddělují.

Dále bych se chtěl věnovat specifikaci jednotlivých nesporných řízení. Není bez zajímavosti i skutečnost, že jednotlivá nesporná řízení se liší různými způsoby od sporného řízení, tak i různými způsoby od sebe navzájem. Nelze opomenout, že bez ohledu na názory, co je nesporným řízením či nikoliv, je v každém případě přednější litera zákona, tedy to, co je jako nesporné řízení uznáno státem a tedy zaznamenáno v zákoně.[3]

Úprava civilního procesu je v naší platné právní úpravě zanesena do první, druhé a třetí části občanského soudního řádu, pokud hovoříme o řízení v prvním stupni. Toto je obecná úprava, její odchylky nalezneme v hlavě páté třetí části výše uvedeného zákona. Tato část je nazvána „Zvláštní ustanovení“. Právě tato část bývá obyčejně považována za úpravu nesporného řízení.[4]

Jedním z dalších cílů této práce, a to v kapitole třetí, je vysvětlit, proč zákonodárce nezvolil výslovný název pro tato řízení. Nesporné řízení je sice takto v zákoně č. 99/1963 Sb., v různých svých podobách a podtypech civilního řízení upraveno, ale zákon ho výslovně za nesporné nepojmenovává. Přesto jsou tato řízení za nesporná chápána.

Jak je vidět, nynější úprava tedy nemá žádnou obecnou definici pro nesporná řízení, ale jen upravuje každé nesporné řízení zvlášť. Takto se vyvinula celá řada nesporných řízení postupnými novelami občanského soudního řádu a další proces této úpravy se projevuje přidáváním dalších ustanovení do hlavy páté části třetí tohoto zákona.

[3] Srov. SVOBODA, K. **Jak vyzrát na „nespory“**. *Právní fórum*, 2007, č. 4, str. 130
[4] WINTEROVÁ, A. a kol. **Civilní právo procesní**. 5. vydání. *Praha: Linde Praha, a.s.*, 2008, str. 403

Jak bylo ale řečeno výše, jasné oddělení nesporného řízení je otázkou složitou, a proto kumulace úpravy nesporných řízení v občanském soudním řádu na druhou stranu nelze chápat jako nedostatek v zákonodárství. Pokud neexistuje speciální zákon pro úpravu nesporných řízení, není tak určitě bezdůvodně. Cílem této práce je poté ve čtvrté kapitole poukázat na to, jak složité by bylo přijetí uceleného zákona, který by upravoval všechna nesporná řízení.

Ve shrnutí je cílem předkládané práce tedy poukázat na charakteristiku nesporných řízení po stránce hmotně právní i procesně právní na základě zákona č. 100/1931 Sb. o základních ustanoveních soudního řízení nesporného. Definovat co nejvíce rozdílů mezi řízením sporným a nesporným. Specifikovat jednotlivá nesporná řízení z hlediska toho, kolik společných zásad se na ně dá uplatnit či nikoli. Zaměřit se na problematiku aktuálních nesporných řízení (řízení o přivolení soudu k výpovědi z nájmu bytu, řízení o opatrovnictví). Tato dvě řízení se pokusím charakterizovat podle několika právních předpisů. Součástí práce bude i subjektivní úvaha nad tím, jestli je nezbytné přijmout nový zákon, který by se věnoval samostatně nesporným řízením.

Práce je uspořádána tak, aby její jednotlivé části na sebe logicky navazovaly. První dvě kapitoly jsou teoretické. Z hlediska pracovních metod spočívá předkládaná práce především na analýze a komparaci. Od třetí kapitoly je práce zpracována s ohledem na subjektivní názor. Ve čtvrté kapitole se práce zabývá úvahou, která vychází z předešlých teoretických kapitol.

1. Zákon č. 100/1931 Sb., z. a n., o základních ustanoveních řízení nesporného

1.1 Vývoj nesporného řízení do přijetí zákona č. 100/1931 Sb., z. a n.

Civilní proces se v historii lidstva vyvíjel v každé zemi různými směry. Civilní proces ovlivňují společenské, ekonomické, kulturní[5] a politické důvody. Avšak bez ohledu na výše uvedené důvody nemohlo nesporné řízení existovat bez řízení sporného. Vývoj nesporného řízení nelze tedy pozorovat s opomenutím sledování vzájemného vztahu mezi řízením sporným a nesporným. V dějinách se poprvé základy nesporného řízení utvářely v dobách římského práva. Projevovala se tehdy procesní zásada, která je vlastní spíše spornému řízení. Jednalo se o deklaraci určité věci římskými magistráty, kteří pouze potvrzovali nějaký úkon. Magistráti neřídili jednání, jen takto pasivně věc rozhodli. Tento proces se nazýval **jurisdictio voluntaria.**[67]

Řízení nesporné se vyvíjelo ze specifických druhů řízení, která tehdy byla minoritními civilně procesními druhy řízení, ve kterých se nejednalo o sporu. Tato řízení byla spíše administrativní činností a přibližovala se dnešnímu nespornému řízení. Jednalo se např. o věci osobního stavu či knihovního řízení.[8]

Zlom v nesporném řízení přichází kolem 12. století, kdy je jako nejsilnější důkazní prostředek považována listina. Listina byla pro účastníky nesporných řízení praktickým dokladem o tom, že se účastnili nesporného řízení a jeho jednání, i proto si pod nesporným řízením můžeme do jisté míry představit rozsáhlou administrativu a byrokracii.

---

[5] OTT, E. **O vývoji a předmětu řízení nesporného,** Právník, 1995, číslo 4, str. 316

[6] Srov. SCHELLEOVÁ, I., **Civilní proces**, *Eurolex Bohemia*, 2006, str. 360

[7] ŠENKOVÁ, S., **Latinsko český, česko latinský slovník**, *Olomouc*, 1999

- IURISDICTIO: jednání před soudem, soudní pravomoc
- VOLUNTAS: vůle, přání

[8] Srov. ZOULÍK, F., **Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu**, *Praha: ACADEMIA*, 1969, str. 16 - 18

Kolem 14. století přichází další změna, listina do té doby sice byla důkazním prostředkem, ale ten ještě neměl žádné konstitutivní účinky, měl jen účel zabezpečovací co do právní jistoty účastníka. Právě ve 14. století, a to prostřednictvím českých zemských desek „registra regalia" se stává listina vedle důkazního prostředku i právním aktem, který v nesporném řízení zakládá účinky konstitutivní.[9]

Po období kodifikačních prací Josefa II, zejména vydání patentu ve věcech opatrovnických, depozitních a ve věcech osiřelých dětí, nastává období vydávání prvních notářských předpisů. Jako první notářský řád byl vydán císařský patent č. 366/1850 ř. z. ze dne 29. září 1850, který byl zaveden pro Čechy, Moravu, Slezsko a pro dalších dvanáct oblastí.[10]

Právě vydávání notářských řádů souvisí s následným vydáním prvního uceleného kodexu, který se samostatně věnuje nesporným řízením. Tento právní předpis byl vydán císařským patentem č. 208/1854 ř. z. o soudním řízení v nesporných věcech. Schválen a vydán byl tento patent 9. srpna 1854 a nabyl účinnosti 1. ledna 1855. Zde se jednalo už o obecnou úpravu ve věcech nesporných. Patent upravoval celkem 10 právních oblastí: způsobilost k právním úkonům, zletilost v občanském právu, nabývání dědictví, ochrana dědiců, účastníci občanskoprávního řízení a zúčastněné osoby, způsobilost k procesním úkonům v občanském právu, procesní zastoupení v občanském právu, umořování listin, řízení o úschovách a rodičovská odpovědnost. [11]

Je zřejmé, že už více jak před 150 lety císařský patent obsáhl velkou část právních věcí, které patří do naší nynější účinné právní úpravy řízení nesporného. Avšak v tomto nesporném patentu přesto nebyla podchycena celá materie nesporného řízení tehdejší doby. V nesporném patentu nebylo třeba zaznamenáno řízení o prohlášení za mrtvého, toto řízení bylo přenecháno speciálnímu zákonu. Byl to zákon č. 20 ř. z., o řízení k prohlášení za mrtvého a vedení důkazu smrti ze dne 16. února 1883.[12] Nadále zůstaly v platnosti i zákony o zbavení právní způsobilosti,

[9] Srov. SCHELLEOVÁ, I., **Civilní proces**, *Eurolex Bohemia*, 2006, str. 361
[10] ŠEDIVA, V., **Notářství dle práva rakouského se stručnými dějinami notářství vůbec.** *Turnov: Sluka&Jiránek*, 1884, str. 54.
[11] HARTMANN, A., **Nesporné řízení,** *Československý kompas*, 1926, str. 369
[12] ŠPAŇELOVÁ, B., **Nesporné řízení jako samostatný druh civilního procesu.** *Olomouc*, 2010, str. 13

zákon o adopci a další. V nesporném patentu se významně projevuje zásada, kdy soud přihlíží i k jiným skutečnostem a důkazům, než stranami navrženým. Ex offo soud přihlížel ke všem skutečnostem, na které přišel a které by mohly mít vliv na posouzení věci.[13]

Císařský patent č. 208/1854 ř. z., kromě obecných úvodních ustanovení, které převzal paragrafem 53 odst. 1 zákon č. 100/1931 Sb z. a n., o základních ustanoveních řízení nesporného, zůstal v platnosti až do roku 1951. K prvnímu lednu 1951 byl zrušen, a stal se účinným občanský soudní řád z roku 1950, z. č. 142/1950 Sb.[14]

1.2 Úprava nesporného řízení v zákoně č. 100/1931 Sb. z. a n., o základních ustanoveních řízení nesporného

Jak bylo řečeno výše, předchůdce zákona č. 100/1931 Sb. z. a n., o základních ustanoveních řízení nesporného, císařský patent č. 208/1854 ř.z. vyčerpal určitou nezanedbatelnou část právních věcí nesporných řízení a následující zákon, který upravoval později nesporná řízení z něj vycházel. Obecná základní ustanovení přejal a doplňoval ho do roku 1951. Císařský patent tedy vedle zákona o nesporném řízení z roku 1931 platil dál, kromě jeho prvních 19 paragrafů, jak bude řečeno později.

Důvody přijetí komplexního kodexu pro nesporné řízení jsou promítnuty i v důvodové zprávě k návrhu zákona o zásadních ustanoveních řízení nesporného. Zásady pro nesporná řízení se objevovaly v různých předpisech a tento nežádoucí stav měl být vyřešen přijetím tohoto zákona, který měl procesní zásady pro nesporná řízení obsáhnout. Akceptace nového předpisu vycházela z kumulování různých zákonů: císařský patent č. 208/1854 ř. z. a jeho ustanovení o věcech poručenských, opatrovnických, pozůstalostních, o ověřování podpisů, dále zákon

[13] Viz §2 **císařský patent č. 208/1854 ř.z.**
[14] Uveřejněno v č. **208/1854 Říšského zákoníku, [**citováno 6. 3. 2012**]** dostupný na http://sbirka.aspi.cz/cgi- bin/freeq/aspi_5?WVCNC0+28

o zbavení právní způsobilosti, zákon o prohlášení za mrtvého, zákon o adopci a z dalších zákonů.[15]

Zákon č. 100/1931 Sb. z. a n., o základních ustanoveních řízení nesporného není výčtem různých nesporných řízení, je spíše jakýmsi procesním předpisem, protože jak bylo řečeno výše, speciální zákony zůstaly nadále v platnosti. Jednalo se o předpisy jako zákoník občanský, knihovní zákon či notářský řád, všechny tyto předpisy nadále obsahovaly úpravu nesporných řízení. Lze tedy říci, že zákon o nesporném řízení z roku 1931 je jakousi podpůrnou normou charakteru procesního a pokud upravoval stejné věci, které se daly nalézt ve výše uvedených speciálních předpisech, upřednostňovaly se tyto zákony před zákonem o nesporném řízení.[16]

Se svými 61 paragrafy byl tento zákon co do obsáhlosti a velikosti zanedbatelný oproti jiným zákonům. Hlavní odklon tohoto předpisu k zásadám řízení sporného byl ve 34 §, pokud v předpise nebylo stanoveno jinak, má se v případech, kdy se jedná o zmocněnce, ústní jednání, právo chudých, důkazy, usnesení, důvody a podmínky řízení, navrácení do předešlého stavu a postavení procesních stran, užít ustanovení zákona o řízení sporném.[17]

Lze tedy říci, že zákon o nesporném řízení z roku 1931 je procesní normou, která měla sice jakýmsi způsobem sjednotit procesní povahu nesporných řízení, ale pro složitost a obtížnou specifikaci nesporného řízení vlastně nesporné řízení tímto zákonem uceleno nebylo a tento zákon ho ani neupravoval kompletně.

1.2.1 Zákon č. 100/1931 Sb. z. a. n., z hlediska jeho odkazujících ustanovení

Jak bylo řečeno výše, zákon o nesporném řízení nebyl nikterak obsáhlý. Je žádoucí provést stručný průřez zákonem v rovině jeho ustanoveních, které odkazují na jiné zákony. Odkazy na právní předpisy speciální jsou v tomto zákoně velmi časté. Odkazy se vyskytují v mnoha ustanoveních tohoto zákona, jako například v ustanovení o obsazení soudu v tříčlenném senátu či samosoudcem,

[15] Důvodová zpráva: HARTMANN, A., **Nesporné řízení,** 2 vydání, *Československý kompas,* 1931, str. 1
[16] Srov. SCHELLEOVÁ, I., **Civilní proces,** *Eurolex Bohemia,* 2006, str. 362
[17] HORA, V., **Soudní řízení nesporné,** *Praha,* 1931, str. 9

dále ustanovení o přenesení úkonů na veřejné komisaře či soudní kancelář, ustanovení o nesvéprávných osobách a jejich možnosti činit samostatná prohlášení, ustanovení o tlumočníku, ustanovení o tom, kdy je třeba ústního jednání, ustanovení o ověřování listin z ciziny a také ustanovení o tom, kdy účastník může pokračovat v pořadu práva i po pravomocném rozhodnutí a v poslední řadě popis zvláštních důvodů zmatečnosti. Tyto všechny oblasti jsou v zákoně o nesporném řízení upraveny dle odkazů na speciální zákony.

Naproti tomu případy ustanovení, které odkazují přímo na konkrétní normu, jsou například:

- § 4 o všeobecných předpisech o soudech [18] , který odkazuje na zákon o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma) zákon č. 111/1895 ř. z. s uvozovacím zákonem č. 110/1895 ř. z.. Jurisdikční norma, stejně jako slovenské předpisy tedy zůstaly v platnosti, co se týká příslušnosti soudů i pro nesporná řízení. [19]

- § 8 o způsobilosti být zmocněncem. Tento paragraf odkazoval pro případ nesporných věcí, ve kterých mají vystupovat advokáti či veřejní notáři jako zmocněnci na ustanovení notářského řádu, zákon č. 75/1871 ř. z., ze dne 25. července, účinný ode dne 1. listopadu, převzatý i do Československé republiky do roku 1949. [20] A dále ustanovení advokátního řádu, který byl publikován pod číslem 96/1868 ř. z., jenž byl účinný od 1. 1. 1869 do 31. 12. 1948. [21]

[18] § 4 z. č. 100/1931 Sb. z. a n., „ Ustanovení o instančním pořadu soudů, o tom, jak se zakládá obecný soud a jak dlouho trvá příslušnost, o výjimečném určení příslušnosti nejvyšším soudem, o obmezení příslušnosti na okres soudní, o vyloučení tuzemské soudní pravomoci nad osobami exteritoriálními, cizími konsuly a osobami jim na roveň postavenými, o zkoumání příslušnosti, o právní pomoci, o sporech o příslušnost mezi soudy tuzemskými navzájem nebo mezi těmito soudy a soudy nebo úřady cizozemskými, o delegaci, o vyloučení a odmítnutí soudců a jiných orgánů soudních, o poradě a hlasování, o kanceláři soudní a výkonných orgánech, jsou dána v zákoně o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma)“

[19] *Senát Národního shromáždění R. Čs. r. 1937,* tisk 431, Vládní návrh. Důvodová zpráva. [Citováno 7. 3. 2012]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih

[20] ŠEDIVA, V., **Notářství dle práva rakouského se stručnými dějinami notářství vůbec.** *Turnov: Sluka&Jiránek,* 1884, str. 72.

[21] BALÍK, S., **Advokacie včera a dnes,** 1. vydání, *Aleš Čeněk*, Dobrá voda u Pelhřimova, 2000, str. 41

- § 11 o nákladech nesporného řízení a právu chudých. Zde v sedmém odstavci tohoto paragrafu ve věcech, které nejsou pro zahájení řízení podmíněny podáním návrhu, je případná povinnost náhrady nákladů státem upravena opět odkazem na zákon o řízení sporném, a to ve věcech, kdy bylo rozhodnuto vyšším soudem o zrušení rozhodnutí.

- § 14 o písemných podáních a o telegrafických podáních odkazuje znovu na jurisdikční normu, stejně tak úprava pořádkových trestů za podání urážlivá, dle § 15 z. č. 100/1931 Sb. z. a n..

- § 23, ve kterém je zakotvena vyhledávací činnost soudu, opravňuje soud použit vyhledávacích prostředků na základě zákona o řízení sporném, stejně tak možnosti soudu pro nesporná řízení předvést osoby, které neuposlechly nařízení, aby se dostavily k soudu.

- § 47, zde je upraven trest proti svévoli, který se týká věcí, ve kterých Nejvyšší soud shledal, že odvolání proti soudu druhého stupně bylo podáno jen za účelem průtahů v řízení a svévolně. Toto ustanovení odkazuje na užití trestu na základě jurisdikční normy v ustanoveních o dovolání.

1.2.1. Struktura zákona z hlediska obsahového

Není bez zajímavosti, že před přijetím zákona o nesporném řízení nebyl podobný na Slovensku přijat nikdy [22] a co se týká hlavních zásad jednotlivých speciálních zákonů, ty byly podchyceny velmi stroze nebo se s nimi mělo počítat. Na základě odůvodnění zákona o nesporném řízení je patrno, že všeobecná ustanovení jednotlivých nesporných řízení jsou ponechána ve speciálních zákonech, a že přijetím tohoto zákona vláda uznává, že tento zákon neupravuje komplexně problematiku nesporných řízení jak z hlediska všeobecného, tak procesního.

[22] „V zemích Slovenské a Podkarpatoruské není dosud vůbec všeobecného zákona o řízení nesporném. Je tam jen třeba řada zvláštních zákonů, upravujících řízení ve věcech nesporných, na př. zákon o řízení pozůstalostním, zák. čl. XVI/1894, o řízení ve věcech obchodních a směnečných, nař. Ministerstva spravedlnosti č. 68.300/1914 J. M., o vyvlastnění, zák. čl. XLI/1881 atd.“ *Senát Národního shromáždění R. Čs. R. 1930*. Tisk 254. Vládní návrh Zákona o základních ustanoveních soudní řízení nesporného. Důvodová zpráva. [Citováno 7. 3. 2012]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih

Navrhovatel tohoto zákona neměl tedy v úmyslu ze speciálních zákonů rušit procesní úpravu.[23]

Zákon o nesporném řízení je dělen do tří částí:

Část první

Tato část, kterou tvoří jediný paragraf, pojednává o rozsahu působnosti tohoto zákona. Které věci byly řešeny v nesporném řízení bylo stanoveno zvláštním předpisem.[24] Dále se zde pojednává o účinnosti zákona ve věcech, které byly řešeny jinými předpisy. Ustanovení upravující dle zvláštních zákonných předpisů věci, o nichž pojednává zároveň tento zákon, nenabývaly účinnosti.

Část druhá

Část druhá upravuje důležité otázky procesní pro řízení nesporné, jako jsou: příslušnost soudů, o které bude řečeno později více, dále o nákladech řízení či právu chudých, o opravných prostředcích, úprava řízení v prvním stupni, užívání pokut a peněžitých trestů atd. Nutno ale říci, že v části druhé se objevuje plno nových ustanovení, jak uvádí zpráva ústavně-právního výboru k vládnímu návrhu zákona o řízení nesporném: „*IV. Vzhledem k úpravě dosavadní v § 1-19*

[23] „Jsou však i jiné důvody, které vedou k tomu, aby byl zákon ten podán samostatně. Zákon o řízení nesporném nemůže obsáhnouti všechny specielní úpravy. Jestliže shora uvedený zákon, cís. pat. z 9. srpna 1854, č. 208 ř. z., upravil spolu řízení ve věcech pozůstalostních, poručenských a opatrovnických (část, druhá i třetí), ve věcech péče o svěřenství (část čtvrtá), o osvojení, legitimaci a propuštění z moci otcovské (část pátá), dobrovolném odhadu a dražbě (část šestá), soudním vysvědčení, ověření opisu a podpisu (část sedmá), mělo to důvod historický. Specielní části zákona opíraly se v celku o jednotný zákon občanský; toliko ustanovení VI. a VII. části měla povahu jinou. Od té doby však došlo k velikému rozvoji nesporného soudnictví v zákonech specielních. Příkladem buďtež jmenovány: zákon z 18. února 1878, č. 30 ř. z., o vyvlastnění pro stavbu železnic a provozování jízdy, o prohlášení za mrtvého (zákon ze 16. února 1883, č. 20 ř. z. se zákonem z 31. března 1918, č. 128 ř. z.), o propůjčení cest nezbytných ze 7. července 1896, č. 140 ř. z., o umořování listin (cís. nař. z 31. srpna 1915, č. 257 ř. z.), řád o zbavení svéprávnosti (cís. nař. z 28. června. 1916, č. 207 ř. z.) aj. Všechny tyto zákony obsahují i právo materielní, a není vhodné vytrhávati z nich předpisy upravující právo formelní. Také je vhodno, jak se stalo i ve státech jiných, také základy organisace péče o mládež spolu s úpravou o spolupůsobení soudů ve věcech těch shrnouti v jednotný zákon péče o mládež. Myšlenka takového jednotného zákona péče o mládež byla u nás příznivě přijata všemi činiteli praktické péče o mládež. Vše to mluví pro to, aby předpisy o řízení zvláštním zůstaly v zákonech specielních.“ *Senát Národního shromáždění R. Čs. R. 1930.* Tisk 254. Vládní návrh Zákona o základních ustanoveních soudní řízení nesporného. Důvodová zpráva. [Citováno 7. 3. 2012]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih

[24] § 1 odst. 1 z. č. 100/1931 Sb. z. a n.: Ustanovení tohoto zákona budiž užito jen, má-li býti podle zákonných předpisů postupováno v soudním řízení nesporném.

nesporného patentu má osnova některé normy nové. Vyžádala si toho praxe sama, a úvaha, jak zapadnou do této úpravy všeobecné příští úpravy zvláštní.“[25]

Nová ustanovení se týkala těchto deseti oblastí:

1. Všeobecná norma o příslušnosti, povahy subsidiární a legislativní pomůcku pro speciální úpravy následující, aby se nemusela příslušnost upravovat zvlášť. Příslušnost byla upravena § 2, pokud nebylo stanoveno jinak, byl v prvním stupni k řízení příslušný okresní soud, v jehož obvodě měl svůj obecný soud ve sporných řízeních účastník, který žádal o zahájení řízení. Pro řízení zahájená ex offo byl příslušný soud, který byl obecně příslušný tomu, v jehož zájmu se jednalo.

2. Úprava pojmu účastník řízení. Účastníkem řízení byl na základě § 6 ten, kdo byl na svých právech přímo dotčen či uplatňoval právní zájem na tom, aby soud rozhodl.

3. Základní úprava o nákladech nesporného řízení. Vymezena v § 11. V řízení, které bylo zahajováno na návrh, šly náklady na vrub účastníka, v jehož zájmu bylo řízení zahájeno. Pro řízení ex offo byly náklady hrazeny státem. Bylo zde vysvětleno, co přesně náklady jsou, jako např. cestovné, hotová vydání jakožto i náhrady za ztrátu času a osobní útraty účastníků. V odstavci čtvrtém a pátém výše uvedeného paragrafu zákon pamatoval i na náklady společné a nerozdílné v případech více osob povinných k placení nákladů. Nalezneme zde i úpravu nákladů zaviněných účastníkem.

4. Připuštění důvěrníka k jednání. Paragraf 22 vylučoval veřejnost jednání a z této byla stanovena výjimka, kdy si mohl účastník stanovit dvě osoby, které se mohou jednání zúčastnit, pokud osobami nebyli pokoutníci.[26]

[25] *Senát Národního shromáždění R. Čs. R. 1931.* Tisk 437. Zpráva ústavně-právního výboru k vládnímu návrhu (tisk 254) zákona o řízení nesporném. [Citováno 7. 3. 2012]. Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih

[26] „POKOUTNÍK: osoba, která bez příslušného oprávnění, popř. i bez kvalifikace, poskytuje za odměnu právní pomoc.“ Srov. ŘÍMAN, Josef a kol. **Malá československá encyklopedie IV**. *Academia*, 1984, str. 960

5. Řešení otázek předurčujících, pro jistotu v právních věcech, pro které je nezbytné zjištění práva či právního poměru (§ 25). Tyto otázky mohly být řešeny v samotném nesporném řízení, i kdyby se jednalo o otázky sporné mezi účastníky, ale za předpokladu, že účinky vyřešení těchto otázek se týkají tohoto nesporného řízení.

6. V § 26 bylo ustanovení o právních domněnkách pro situace, kdy jsou účastníci nečinní. Například nedostavení se k jednání neznamenalo, že jsou určité skutečnosti pokládány za pravdivé. Pokud měl účastník reagovat na určitý návrh svým vyjádřením, musel být poučen o důsledcích svého nereagování poučením, které bylo součástí výzvy. Takováto nečinnost účastníka mohla znamenat i souhlas se zastavením řízení, ovšem opět pod podmínkou, že byl s tímto následkem účastník seznámen.

7. Pojem osoby přezvědné byl upraven v § 28. Jedná se o osobu, která ještě nevypovídala o minulých skutečnostech, které jsou předmětem dokazování, ale svou výpovědí by mohla přispět k posouzení nutnosti nebo vhodnosti navrhovaného opatření. Vedle těchto osob figurovali u soudu samozřejmě nadále svědkové a znalci.

8. Ve stejném paragrafu, v odstavci 4 nalezneme i úpravu toho, kdy je připuštěn výslech účastníků jako důkazní prostředek a i okolnosti, kdy může být výslech přísežný. Zákonodárce zde nechává na uvážení soudce, kdy uzná za nutné, aby vyslýchaná osoba byla vyslechnuta přísežně,[27] a to pod podmínkou, že by soud jinými průvodními prostředky nemohl zjednat spolehlivý základ pro to, aby mohl rozhodnout. Svědky a znalce zpravidla soud vyslýchal nepřísežně a osoby předvolané vyslýchal s upomínkou, aby vypovídaly podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

9. Svědečné upravoval zákon o nesporném řízení rovněž v § 28, v odstavci 5. Ustanovení o náhradě nákladů, které vznikly svědkům za dostavení se k soudu, se týkalo i osob přezvědných. I ony měly nárok na svědečné.

[27] „PŘÍSAHA: Slavnostní slib nebo ujištění o pravdivosti nějakého výroku (výpovědi), přísaha byla u nás v minulosti a v mnoha kap. státech je dodnes užívána jako důkazní prostředek v soudním řízení.“ Srov. ŘÍMAN, Josef a kol. **Malá československá encyklopedie V**. *Academia,* 1984, str. 179

10. Nové ustanovení o řízení opravném a zvláště výčet důvodů pro zmatečnost byly konečně upraveny v § 41. Zákon zde rozlišuje důvody zmatečnosti jako všeobecné a zvláštní. Mezi všeobecné důvody patří:

    a) rozhodování soudce, který byl ze zákona z rozhodování vyloučen,

    b) soud nebyl řádně obsazen (obsazení soudů bylo upraveno odkazovacími ustanoveními v § 3),

    c) věc spadala do rozhodnutí úřadů správních,

    d) jednalo se o řízení sporné,

    e) rei iudicate - věc byla platně dříve rozhodnuta či byla porušena zásada litispendence,

    f) účastník neměl způsobilost k jednání,

    g) byla porušena zásada o nutnosti vyslechnout účastníky,

    h) rozhodnutí trpělo odporem nebo nešlo přezkoumat pro svou nedostatečnost.

    Pod zvláštní důvody zmatečnosti pak spadalo porušení ustanovení zvláštních zákonů, které bylo přikázáno zachovat pod zmatečností.

    Ke všem důvodům zmatečnosti soudy přihlížely z moci úřední.

Část třetí

Tato část se věnovala závěrečným ustanovením. Za zmínku stojí ustanovení o zrušení paragrafu 1-19 nesporného patentu č. 208 ř. z. Dále pak v § 54 ustanovení o použití řízení nesporného namísto sporného v zemích Slovenska a Podkarpatska, pokud se jedná o prodloužení zletilosti nebo o zrušení prodloužení zletilosti, o opatrovnictví či jeho zrušení a také odporování zrušení výkonu otcovské moci. Tyto právní oblasti byly upraveny zákonem o občanském řízení soudním z roku 1911, ale pro výše uvedené země tyto instituty byly upraveny pod řízením nesporným.

Tento zákon platil i ve věcech již zahájených a projednávaných před jeho účinností. Avšak pro záležitosti výše uvedené: zletilost, opatrovnictví a otcovská moc v zemích Slovenska a Podkarpatska platilo, že na již ustanovená ústní jednání bude užito předpisů dosavadních.[28]

Zákon nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1931.

Z hlediska obsahového lze závěrem o zákoně č.100/1931 Sb. z. a n., o základních ustanoveních řízení nesporného říci, že důvodem jeho přijetí byla kumulace zákonů k zákonu o soudním řízení v nesporných věcech právních, cís. pat. z 9. srpna 1854, č. 208 ř.z.. I proto bylo jeho prvních 19 paragrafů zrušeno a byl přijat kodex nový. Nový zákon o nesporném řízení dále upravoval nově nesporná řízení pro Slovensko a Podkarpatskou Rus, kde všeobecného zákona o řízení nesporném nebylo vůbec.

Ovšem nelze opominout to, že tento zákon byl velmi omezený, jak z hlediska obsáhlosti, tak z hlediska sdělení. Okruh nesporných řízení v něm není vůbec stanoven, ten byl dán zákony speciálními, které pak odkazovaly na tento předpis nebo ho bylo užito proto, že řízení mělo charakter nesporného řízení.

Hlavním účelem tohoto předpisu byla úprava obecných ustanovení pro nesporná řízení. Tento zákon neupravoval veškerou agendu „nesporů“. Zákon o nesporném řízení nepodává vyjmenování otázek v nesporném řízení rozhodovaných a projednávaných. Přijetím tohoto zákona bylo zastaveno vtělování nejvýznamnějších zásad nesporného řízení do zvláštních zákonů pro nesporná řízení.

Dle mého názoru je pro tento zákon výmluvný jeho název, protože to není Zákon o řízení nesporném, ale pouze Zákon o základních ustanoveních řízení nesporného.

[28] § 59 odst. 1 zákona č. 100/1931 Sb. z. a n., o základních ustanoveních řízení nesporného

2. Hlavní rozdíly mezi řízením sporným a nesporným

Řízení sporné a nesporné bez ohledu na jakékoli jejich skutečné rozdíly lze rozlišovat podle mnoha kritérií, jako jsou například: účel řízení, účinky rozhodnutí jednotlivých řízení,[29] povaha a podstata řízení jako takového, vymezení účastníků, procesní zásady obou řízení či v poslední řadě charakter řízení z hlediska dokazování. Těmto kritériím bych se chtěl v následujících podkapitolách stručně věnovat.

2.1 Rozdíl řízení sporných a nesporných z hlediska jejich účelu

2.1.1 Vliv účelu řízení na subjektivní práva

Účel, funkce či cíl jednotlivého řízení lze považovat za hlavní kritéria pro nesporná řízení. Takto na tato kritéria nahlížel i F. Österley kolem roku 1830.[30] K tomuto směru se později přikláněl i A. Wach, který rozpracoval teorii F. Österleyho a vyslovil tezi, že sporné soudnictví poskytuje chránění subjektivních práv a zachovává je. Klasickým příkladem je například žaloba k soudu pro nedokončení díla na základě porušení smlouvy o dílo. Soud poté rozhodne o zachování subjektivního práva účastníka, který se domáhal ochrany svého práva, a jeho práva ze smlouvy o dílo nebyla naplněna. Soudnictví nesporné naproti tomu subjektivní práva přímo vytváří nebo rozšiřuje. Jako příklad řízení nesporného z hlediska jeho účelu, kterým je zakládání práva či jeho rozšíření bychom si mohli uvést následující situaci. Když se soud dozví o nezaopatřeném nezletilci, pak zahájí nesporné řízení ve věci péče o tohoto nezletilého. Tím soud založí právo či dá vzniknout právu péče o dítě a naproti tomu povinnost osobě, která se o

[29] Účinky rozhodnutí jsou základními mantinely pro stanovení hranice mezi řízením sporným a nesporným pro mnoho specialistů, teoretiků procesního práva. Srov. STEINER, V. **Základní otázky občanského práva procesního,** *Praha*, 1981, str. 276

[30] STAVINOHOVÁ, J. **Problém diferenciace sporného a nesporného řízení v socialistickém procesu,** *Brno*, Univerzita J.E.Purkyně, 1984, str. 61

nezletilého bude starat. V této souvislosti se také často hovoří o tom, že nesporné řízení mění právní stav.

Wach ještě tvrdí, že existence sporu ve věci není pro rozlišování nesporného či sporného řízení relevantní. Stejně tak odlišování represivních či preventivních účinků Wach odmítá. Z hlediska logického má totiž každé řízení svým způsobem preventivní dopad. K této teorii se přikláním, protože jakékoliv rozhodnutí soudu má určité účinky a pokud bychom uvažovali o tom, že by mělo jen účinky represivní, tak i tyto účinky jsou preventivní, protože mohou působit na veřejnost, či působit jako příklad. I zde se projevuje generální prevence, která je vlastní trestnímu právu.

2.1.2 Řízení dle kritéria, kterým je účel represivní či preventivní

V nesporném řízení účastníci nemají postavení protichůdné a cílem řízení je úprava subjektivních práv a povinností, tato úprava práv se dá chápat i ve veřejném zájmu společnosti.[31] Řízení nesporné tedy upravuje právní poměry účastníků nebo mění právní stav bez ohledu na iniciativu strany, která zahájila řízení (pokud stranou řízení zahájeno bylo). Tato úprava působí do budoucna a nelze mluvit o vítězství té či druhé strany. Avšak z druhého pohledu ne vždy musí být názor či postoj účastníků na vyřešení situace či právních poměrů vždy nekonfliktní.

Ve sporném řízení jsou účastníci ve sporu a stojí proti sobě. Ve sporu se jedná o porušení subjektivních práv a cílem řízení je náprava tohoto stavu. Řízení vzniká podáním návrhu k soudu. Z iniciativy jedné strany, a to žalobce.

Z preventivních a represivních důsledků rozhodnutí v řízení sporném je patrné, že porušení práva lze odstranit způsobem následným, tedy až potom, co se některý z účastníků dozvěděl o porušení práva a z jeho iniciativy se pak toto porušení práva řeší a napravuje. Druhým způsobem, jak upravovat porušení práva nastává v situaci, kdy k porušení ještě nedošlo a je žádoucí tuto situaci, která může nastat,

[31] DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. **Občanský soudní řád,. Komentář** I. díl, 1. vydání, Praha: *C. H. Beck*, 2009. str. 866

určitým způsobem upravit do budoucna přijetím různých opatření.[32] Tento postup je naopak vlastní řízením nesporným.

Sporné řízení má tedy funkci reparační (oprava, náprava, odčinění) a represivní (potlačování, útisk, násilí, odveta). Nesporné řízení má funkci preventivní (předcházení něčemu, ochrana před něčím) a také funkci zajišťovací.[33]

Zakladatelem tohoto rozlišování byl rakouský badatel procesního práva A. Menger. V 19. století byla tato koncepce nejuznávanější. Menger, stejně jako Wach tvrdí, že existence případného sporu není rozhodující pro rozlišování mezi sporným a nesporným řízením.

Mezi naše nejvýznamnější procesualisty patří E. Ott, který zastává také teorii prevence a represe. Ott později modifikoval Mengera tvrzením, že v nesporných věcech se soud stará, aby soukromá práva byla zachována a netrpěla pozdější újmu, kdežto ve sporech se určuje, jestli iniciátorovi řízení přísluší právo a následně se odstraňuje porušení práv.[34] Dále Ott rozvinul předchozí tezi ještě o další kritéria rozlišování mezí řízením sporným a nesporným. Jednalo se o předmět řízení, subjekty řízení, způsoby zahájení řízení a také různá uplatnění zásad civilního procesu.[35] Kumulace těchto všech kritérií dokazuje obzvláště obtížné rozhraničení institutu sporného a nesporného řízení.

Na našeho neuznávanějšího procesualistu, dr. E. Otta, který se mimo jiné také zabýval problematikou nutnosti přijetí zákona o řízení nesporném, pamatuje i zpráva ústavně-právního výboru k vládnímu návrhu zákona o řízení nesporném: „*Zvláště zesnulý prof. dr. Ott, přední znalec řízení civilního, upozorňoval, že toto obdobné používání ustanovení nových zákonů o řízení sporném může zcela dobře vyhověti, a že je třeba jen pevněji zjednati souhlas obou druhů řízení. Pokud je to nutné, děje se tak právě touto osnovou. Rozmanitá činnost nesporného soudce, jak na ni bylo shora ukázáno, vyžaduje však jisté volnosti, která by mohla býti jinak*

[32] ZOULÍK, F. **Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu.** *Praha: Academia*, 1969, str. 36
[33] ABC.cz: **Slovník cizích slov,** [Citováno 18. 3. 2012]. Dostupné na: http://slovnik-cizich-slov.abz.cz/
[34] STAVINOHOVÁ, J. **Problém diferenciace sporného a nesporného řízení v socialistickém procesu,** *Brno*, Univerzita J.E.Purkyně, 1984, str. 57
[35] OTT, E. **Řízení nesporné,** *Praha: Všehrd*, 1911, str. 4

podrobnými předpisy specielními znesnadňována, a také proto jest obdobné užívání předpisů zákona o řízení sporném výhodnější.“

Snahy Otta o kodifikaci nesporného řízení byly důsledkem i jeho dalšího názoru, že sporné řízení spěje ke konkrétnímu cíli a je v tomto duchu jednotné. Nesporné řízení naproti tomu není až takto celistvé a ohraničenou jednotností se nevyznačuje.

Závěrem lze tedy říci, že bez ohledu na názory zmíněných procesualistů se nesporné řízení i dnes vyznačuje především svou povahou preventivní, aby předcházelo porušování subjektivních práv a zajišťovalo ochranu pro právní stav. Dále je nesporné řízení ne úplně jednotné v určení stran řízení jako je tomu u řízení sporných. Například ve sporu o splacení půjčky je přesně definována jedna strana, která půjčuje a druhá, která nesplatila.

Dále můžeme zajisté souhlasit s účinky rozhodnutí, které působí v případě „nesporů“ do budoucna, zatímco ve sporných řízeních dochází k jednání a rozhodování o právu následně po určité skutečnosti, změně právního stavu či porušení povinnosti určitým subjektem.

Stejně tak povaha řízení může vykazovat existenci konfliktu či sporu bez ohledu na to, kam praxe a teorie řízení zasazují. V poslední řadě nemůžeme opomenout i pravomoc soudu, který rozhoduje ve sporných a nesporných věcech. Pro nesporná řízení má soud určitý užší rámec pravomocí. Tento rámec je vyjádřen výslovnými ustanoveními o pravomoci soudů v nesporných řízeních. Takto je stanoveno proto, že na této úpravě subjektivních práv a chráněného zákonného zájmu je veřejný zájem, který se projevuje vyšší ingerencí státu. Splacení půjčky je pochopitelně žádoucí pro plnění našich zákonů, ale nelze říci, že se tak děje ve veřejném zájmu, nýbrž v zájmu strany, která o ochranu svého práva požádá podáním žalobního návrhu k soudu.

Bez ohledu na předchozí tvrzení, shodné či neshodné charakteristiky obou řízení existují další ad hoc odlišnosti v konkrétních řízeních sporných a nesporných, a to na poli okruhů procesních zásad, vymezení účastníků, soudní příslušnosti, zahájení řízení, povahy projednávaných věcí apod.

2.2 Rozdíl mezi řízením sporným a nesporným z hlediska účinků jejich rozhodnutí

Ačkoli existuje celá řada odlišných řízení civilního procesu, bez ohledu na to, zda patří do okruhu řízení sporných či nikoli, jejich meritorní rozhodnutí mohou mít povahu potvrzovací, kdy potvrzují již existující práva a povinnosti a nebo mohou mít povahu zakládající, v tomto případě rozhodnutí zakládá práva a povinnosti, která tu před tím ještě nebyla.

Z těchto dvou hledisek se pak hovoří buď o rozhodnutích konstitutivních či deklaratorních. Konstitutivní v překladu znamená základní, podstatný či uzákoněný. Konstitutivní účinky rozhodnutí jsou vlastně uzákoněním nároku či zakládáním práva. Naproti tomu je slovo deklaratorní v překladu převedeno jako vysvětlující, zjišťující, prohlašující či slavnostně prohlašující. Deklarativní účinek se tedy vyznačuje potvrzením, prohlášením již zjištěných skutečností. Práva či povinnosti jsou tedy tímto rozhodnutím dál potvrzena a zachována. Nutno říci, že je tím i posílena jejich právní jistota.

Z hlediska vlastností jsou tedy konstitutivní rozhodnutí vyjádřena tím, že zakládají, ruší či mění právní vztahy hmotné povahy. Jako příklad bychom mohli uvést rozhodnutí ve věci, kdy jeden ze spoluvlastníků se návrhem k soudu domáhá vypořádání podílového spoluvlastnictví mezi spoluvlastníky, když toto vypořádání nebylo upraveno jejich dohodou, jak tuto situaci upravuje § 142 odst. 1. občanského zákoníku. Konstitutivní rozhodnutí se tedy pohybují v rovině hmotně právní a právní vztahy v ní mění, zakládají, či ruší.

Deklaratorní rozhodnutí mají účinek takový, že zjišťují, zda hmotně právní vztah skutečně je či není, pokud o něm vznikly nějaké pochybnosti. Jako příklad bychom mohli uvést návrh k soudu ve věci určení splnění podmínek a okolností pro uzavření pracovního poměru na dobu určitou.[36]

[36] STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P., **Civilní proces a organizace soudnictví**. Brno: *Masarykova univerzita v Brně*, 2003, s. 397.

Konstitutivní rozhodnutí tedy působí ex nunc, tedy s okamžitou účinností a naproti tomu deklaratorní rozhodnutí působí s dodatečnou účinností. Nelze ale tvrdit, že jen konstitutivní rozhodnutí vedou k zakládání procesně právních vztahů, tím že mají charakter zakládací a konstituující. Naopak oba dva druhy rozhodnutí zakládají procesně právní práva a povinnosti. V tomto důsledku by se konstitutivní účinek týkal vlastně všech rozhodnutí, jak popisuje František Zoulík. Je tomu tak proto, že právě všechna rozhodnutí mají charakter zakládání procesně právních vztahů.[37] I s tímto tvrzením Františka Zoulíka naprosto souhlasím.

Tuto myšlenku dále rozvedl Konrad Hellwig, který také tvrdil, že konstitutivní rozhodnutí se vyskytují jak v řízení sporném, tak nesporném. „*Přichází s tvrzením, podle kterého je ochrana práv a právem chráněných zájmů poskytována ve sporném řízení hned trojí cestou. Rozhodnutí vydávaná ve sporném řízení tak rozčlenil do tří skupin, a to na rozhodnutí, kterými je přiznán nárok na určité plnění, rozhodnutí, jimiž se autoritativně zjišťuje existence či neexistence daného právního vztahu, a rozhodnutí, která působí založení, změnu, zánik právního vztahu. Hellwig dospěl k závěru, že konstitutivní žaloby projednávané a rozhodované ve sporném řízení jsou tedy pouze formou sloužící k ochraně subjektivního práva. Soud v takovém rozhodnutí deklaruje nárok účastníka řízení na změnu právního stavu*.“[38] Z těchto výše uvedených charakteristik a vlastností rozhodnutí je zřejmé, že konstitutivní charakter mají všechna rozhodnutí, ale převážně je tento charakter vlastní právě rozhodnutím v nesporných řízeních a naopak ve sporných řízeních je nejčastějším druhem rozhodnutí to, které má povahu deklaratorní, ačkoli i to neplatí bez výjimky. Některá rozhodnutí ve sporech totiž mohou mít povahu konstitutivní, jako například výše uvedené rozhodnutí o vypořádání spoluvlastnictví, rozhodnutí o rozvodu manželství nebo rozhodnutí, kterým se zjišťuje otcovství.

I zde je opět vidět, že neexistuje žádné dogma, které by přesně definovalo a oddělilo nesporné řízení od sporného na základě jedné konkrétní vlastnosti, která by platila bez výhrad.

[37] ZOULÍK, F. **Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu.** Praha: *Academia*, 1969, str. 123
[38] ŠPAŇELOVÁ, B., **Nesporné řízení jako samostatný druh civilního procesu.** *Olomouc*, 2010, str. 35

Této myšlenky se držel i Friedrich Lent a namítal, že konstitutivní účinek, který je buď výrazně, nebo okrajově přítomen v rozhodnutích, vyskytuje se ve všech rozhodnutích. Konstitutivní účinek rozhodnutí nemůže tedy být rozhraničujícím ukazatelem pro sporná a nesporná řízení.

Tuto úvahu ještě dále obohatil myšlenou, která je v teorii sporných a nesporných řízeních nezanedbatelná, když vyslovil, že spor ve sporném řízení existuje mezi účastníky, kteří jsou na stejné procesní úrovni, ale u nesporných řízení je mnohem příznačnějším kritériem oproti konstitutivním charakterům nesporných rozhodnutích to, že účastník zde stojí v nerovné pozici proti zásahům či opatřením nadřazeného orgánu, a to soudu.[39]

Na základě výše uvedených konstatování a názorů odborníků procesního práva opět nemůžeme jednoznačně vymezit kritéria, o kterých by bylo možno tvrdit, že jsou výstižná a bez výjimky by platila přesně pro nesporné řízení či pro jeho odlišení od sporného řízení. Opět si ani nevystačíme s negativní definicí řízení sporného. Potvrzuje se odůvodnění nynější úpravy nesporných řízení. A to přiřazováním dalších a dalších ustanovení do zvláštních ustanovení občanského soudního řádu. Tato úprava může působit kostrbatě a neodvážně co se týká toho, aby byla naprosto oddělena, avšak prizmatem náročnosti a obtížného vymezení nesporných řízení se stávající stav jeví jako nejvíce přijatelný.

Na základě vlastního studia této problematiky bych se přikláněl také pro cestu nejmenšího zla. Proto v kapitole deklaratorní a konstitutivní účinky soudních rozhodnutích, ve které jsem se snažil podchytit charakter rozhodnutí jako determinační prvek k přiřazení pod sporné či nesporné řízení, musím konstatovat, že konstitutivní účinky se dají vztáhnout na všechna rozhodnutí. A proto z každé teorie, která se zdá přijatelná pro specifikaci nesporného řízení rázem zjišťujeme, že tato má určité výjimky a pokud se budeme zabývat dalšími kritérii pro další a další teorie, narážíme opět na výjimky a stálé limity těchto teorií.

Toto je důvodem hledat definice nesporných řízení právě ve znění zákona, který sám obsahuje plno výjimek a i na tyto se vztahují výjimky. Proto je nejbližší teorií, která se dá aplikovat na nesporná řízení sám zákon.

[39] Tamtéž

V kapitole o členění nesporných a sporných řízeních z hlediska účinků konstitutivních či deklaratorních pro jejich rozhodnutí, bych jako nejpřijatelnější tvrzení, z kterého se dá vyčlenit nejméně výjimek, vyslovil tezi shodnou s myšlenkami Friedricha Lenta. A to, že pro nesporná řízení ani tak neplatí odlišnost v tom, že jejich rozhodnutí mají jiný účinek, než rozhodnutí ve sporných řízeních, ale že v nich vystupuje účastník v nerovném postavení proti autoritativnímu orgánu, který rozhodnutí vydává.

2.3 Povaha a podstata řízení nesporného jako takového

V této kapitole se krátce zastavíme nad dalšími specifiky řízení nesporného, která ještě nebyla řečena.

Jak už bylo řečeno, o ochraně porušeného subjektivního práva nebo o jeho ohrožení se jedná v řízení sporném. Existuje tu spor a dvě strany, které se domáhají práv, z nich jedna je iniciátorem celého řízení, protože podala návrh na jeho zahájení.

V nesporném řízení jde o úpravu již existujících práv účastníků do budoucna a uplatňují se tu účinky ex tunc. Stejně tak se toto řízení vyznačuje vyšším právním a také veřejným zájmem. Proto je řízení často zahajováno i bez návrhu, což neplatí výhradně, narozdíl od tvrzení studentů u zkoušek.

Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, rozlišovat řízení sporné a nesporné podle účinků jejich rozhodnutí, popřípadě vyvodit závěr, že sporné řízení má vždy ve svém rozhodnutí charakter deklaratorní a nesporné řízení charakter konstitutivní by brzy narazilo na oprávněnou kritiku.

Jak víme, zákon nepoužívá pojem nesporné řízení, tento termín se používá jak v praxi, tak ho používají teoretikové. Když zákonodárce nezačlenil do zákona tento termín, tak věděl proč. Už by to bylo určité závazné rozlišení nesporného řízení od sporného. Proto podstatu řízení sporného a nesporného nemůžeme hledat

v jejich pojmovém označení, ale rozdíly lze v zákoně nalézt rozborem jednotlivých ustanovení různých druhů řízení.

Pokud se zamyslíme přímo nad podstatou sporných a nesporných řízení, můžeme vycházet například z Otta, který předmětnou stránku sporného řízení vysvětluje jako ucelený komplex mezi sebou souvisejících úkonů, a to jak soudců, tak stran. Všechny tyto děje slouží jedinému cíli, reparaci, odčinění nespravedlnosti a určitému donucení. Nesporné řízení pak Ott vysvětluje jako nesouvisející úkony, a jen porůzné. Každý úkon směřuje k různému cíli, ale mají mezi sebou jeden směr shodný, to jest preventivní soukromoprávní ochrana.[40] S tímto tvrzením nelze nesouhlasit, ale působí velmi obecně. Tuto myšlenku formuloval dr. Ott na počátku 20. století. Komplexnost sporného řízení by se dnes ale už dala zpochybnit, i v něm totiž mohou vznikat různé rozdíly dané hmotně právním charakterem. Dle hmotného práva se tak mohou některá řízení dostat na rozhraní mezi sporným a nesporným řízením. Je to například řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, které lze uzavřít smírem a také řízení o rozvod.[41] V řízení o rozvod se může druhá strana k návrhu na rozvod připojit a tím zde absentuje prvek spornosti (§ 24a zákona o rodině).

Často používaný pojem nesporný rozvod proto nepovažuji za označení, že se jedná o nesporné řízení, ale je to označení toho, že v řízení není prvek sporu.

Téměř po 60 letech se teorie dr. Otta ubírala jiným směrem. František Zoulík se ve své práci o samostatných řízeních sporných či nesporných zabývá už hlubší problematikou. Nejprve odmítá hledání hranice mezi sporným a nesporným v jejich pojmu. *„ Právní teorie poměrně záhy dospívá k závěru, že pro hranice mezi řízením sporným a nesporným nemůže jako vodítko sloužit jejich pojmové označení, které v žádném z právních řádů není výstižné.“*[42]

Opět bych k tomuto názoru Zoulíka doplnil svou myšlenku, že pojem nesporné řízení bude z důvodů společenských, ekonomických, kulturních a politických modifikováno v různých etapách lidského vývoje a v různých právních řádech jinak.

---

[40] OTT, E. **Řízení nesporné,** *Praha: Všehrd*, 1911, str. 4,5
[41] Srov. SVOBODA, K., **Jak vyzrát na „nespory“.** *Právní fórum*, 2007, č. 4, str. 130
[42] ZOULÍK, F. **Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu.** *Praha: Academia*, 1969, str. 34

Zoulík také vymezuje „nespor“ jako neurčitý termín, termín, který vyjadřuje vlastně jen to, že se jedná o jiné řízení než sporné a termínem neoznačuje konkrétní vlastnosti tohoto řízení pozitivně, co do jejich povahy a podstaty.

K tomuto pojetí lze říci, že nesporné řízení lze vysvětlovat skutečně jako neucelený rámec řízení zvláštních. Když se zamyslíme nad označením, tak pojem negativně vyjadřuje, že se jedná o řízení nikoli sporné. Tato úvaha má oporu i v zákoně, protože v hlavě páté třetí části OSŘ, kterou mnozí procesualisté považují za nesporná řízení,[43] jsou vymezena zvláštní řízení, která nesou nadpis „Zvláštní ustanovení“. Zde nalezneme úpravu jednotlivých typů řízení, která nejsou sporná, aniž by se na tento soubor řízení použil jakýkoli jednotící rámec. Ve „Zvláštních ustanoveních“ občanského soudního řádu se i tato řízení dále člení a dle hmotného práva jsou jim dány i procesní rozdíly. Jako příklad lze uvést, že způsob stanovení civilní pravomoci je pro řízení sporné zakotven v § 7 odst. 1 občanského soudního řádu.[44] Soudy projednávají všechny spory, které mají povahu soukromoprávní. Stanovení civilní pravomoci pro řízení nesporné vychází z hmotného práva. Je proto třeba, aby v zákoně bylo uvedeno, kdy má rozhodnutí charakter právní skutečnosti. Z tohoto důvodu civilní pravomoc u řízení nesporných musí vycházet z výslovného ustanovení přímo ze zákona.

V další skupině názorů, které se zabývají podstatou nesporného řízení, nalezneme zastánce normativismu. Normativisté vychází z myšlenky, že nesporné řízení je normotvorný proces. Mezi naše zastánce normativismu patří F. Weyr, který také odmítá teorii, že civilní proces je spor o právo. Zdůvodnil to tím, že v civilním procesu nejde o spor v názorech zúčastněných na bázi intelektuální, ale jedná se zde o spory, které jsou vedeny vůlí těchto zúčastněných osob, protože obě chtějí vyhrát. Strany si tedy jsou vědomy síly jejich práva, tedy jsou srozuměny se situací a mají názor na posouzení celé věci. Vědí tedy, že jejich tvrzení má buď slabou či silnou povahu po právní stránce, ale v obou případech je jejich vůle vyhrát. Toto jsou dvě odlišné stránky subjektivního postoje každé ze stran. Spor je

[43] WINTEROVÁ, A. a kol. **Civilní právo procesní**. 5. vydání. *Praha: Linde Praha, a.s.*, 2008, str. 403

[44] „V občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy **spory** a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují jiné orgány.“ § 7 odst. 1 z.č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

tedy rozpor jejich vůlí.[45] S touto myšlenkou bychom mohli souhlasit bez výhrad i dnes.

Z Weyra vycházel i K. Gerlich. Shoduje se s názorem, že civilní proces je normotvorný, ale rozšiřuje Weyrovo pojetí o to, že sporná i nesporná řízení jsou součástí civilního procesu a poněvadž v civilním procesu vystupuje jako „rozhodovatel" pokaždé orgán typu soudního, tak nelze stanovit kritérium odlišení sporného a nesporného řízení v rozdílných normotvorných subjektech. Podle Gerlicha se tato teorie ještě rozšiřuje skutečností součinnosti osoby povinné a také jejich specifikace. Při vydání rozhodnutí tedy ve sporném řízení je povinná osoba součinná, ale pro nesporné řízení platí, že rozhodnutí v něm mají povahu abstraktní, nejsou určeny konkrétním subjektům a povinné osoby při zahájení řízení leckdy nejsou ani známé.[46]

Povahu a podstatu řízení nesporného lze těžko definovat negativní definicí sporného řízení. Tvrzení, že nesporné řízení je vše, co nepatří do sporného řízení, nevyjmenovává vlastnosti a pozitivní vymezení tohoto řízení. Negativní definice by nesporné řízení stavila jako institut nižšího významu.[47]

Pokud bychom chtěli použít negativní definici sporného řízení pro řízení nesporné, musela by existovat dokonalá teze o sporném řízení, jasně vymezená.

I přesto však nelze negativní definici zcela zavrhovat, jak dokládá vymezení podstaty nesporného řízení učebnice autorů Kindl, Šíma, David. Kniha se opět opírá o negativní definici. Učebnice občanské právo procesní definuje sporné řízení dvěma prvky:

- v řízení stojí proti sobě dvě strany
- obě strany mají oprávnění v souladu s hmotným právem volně disponovat s předmětem řízení.

[45] STAVINOHOVÁ, J. **Problém diferenciace sporného a nesporného řízení v socialistickém procesu,** *Brno,* Univerzita J.E.Purkyně, 1984, str. 71
[46] Tamtéž, str. 72
[47] SCHELLEOVÁ, I. a kol. **Úvod do civilního řízení**. Praha: *Eurolex Bohemia, s. r. o.*, 2005, s. 151.

Autoři dodávají, že pokud nejsou tyto prvky splněny, a to i zvlášť, tak se jedná o řízení nesporné.[48] Jako příklad bych uvedl situaci, kdy navrhovatel žádá o povolení uzavřít manželství. Z hlediska hmotného práva je oprávněn volně nakládat s předmětem řízení, přesto bych ale toto řízení zařadil do „nesporů" právě proto, že pro sporné řízení nejsou obě podmínky splněny kumulativně. Zde totiž nejsou účastníci dva.

S touto teorií souhlasím také proto, že tato teorie vystihuje nejlépe povahu a postatu nesporného řízení, byť definicí řízení sporného. Navíc má tato teorie základ jak hmotněprávní, kterým je umožněna účastníkům dispozice s předmětem řízení, tak procesněprávní.

2.3.1 Podstata a předmět nesporného řízení z hlediska jeho rozhodnutí

Vymezit nesporné řízení lze konečně i z hlediska jeho meritorních rozhodnutí a to podle toho jakou mají tato rozhodnutí povahu. V literatuře se s tímto tříděním setkáme často a pro charakterizaci nesporných řízení má opodstatněný význam.[49]

Podle tohoto třídění lze lépe pochopit význam nesporných řízení a vymezit jeho důvody. Charakteristiku důsledků, které pramení z příslušných meritorních rozhodnutí, považuji shodně s Fr. Zoulíkem jako podstatu nesporných řízení. Dle těchto kritérií jsou potom nesporná řízení dělena do několika skupin a tyto skupiny se vyznačují stejnou charakteristikou svých rozhodnutí. Podle charakteristiky jednotlivých rozhodnutí jsem do skupin podřadil různá nesporná řízení podle naší platné právní úpravy.

Charakteristika těchto rozhodnutí souvisí s následujícími předměty nesporných řízení:

1) Generálními nespornými řízeními jsou bezpochyby řízení, která se týkají postavení účastníka. Postavení účastníka je tímto rozhodnutím definováno. Jsou to řízení o právní subjektivitě a způsobilosti k právním úkonům. V těchto řízeních se v případě fyzických osob jedná o zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům a o prohlášení za mrtvého. Pro právnické osoby jsou tato řízení zaměřena

[48] KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O., **Občanské právo procesní.** 2. vydání. *Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.*, 2008, str. 55.
[49] ZOULÍK, F. **Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu.** *Praha: Academia*, 1969, str. 67

na věci rejstříkové. Z platné právní úpravy by sem spadalo například řízení o způsobilosti k právním úkonům dle § 186 a násl. OSŘ, řízení o určení data narození nebo úmrtí (§ 194a OSŘ), řízení o prohlášení za mrtvého na základě § 195 a násl. OSŘ, řízení ve věcech obchodního rejstříku, § 200 a a násl. OSŘ a řízení o některých otázkách obchodních společností, družstev a jiných právnických osob (§ 200e OSŘ).

2) Rodinný a osobní stav fyzických osob by byl předmětem další skupiny rozhodnutí. Tato rozhodnutí by měla dopad zakládající nebo zrušovací. Patří sem například řízení o osvojení (§ 180a a násl. OSŘ) či řízení o určení otcovství a řízení o povolení uzavřít manželství (§ 194 a násl. OSŘ). Mezi zrušovací rozhodnutí bychom mohli zařadit řízení o rozvod či řízení o vyslovení neplatnosti manželství.

3) Klasická preventivní řízení by se nacházela v této skupině. Charakteristiku těchto řízení mají rozhodnutí, která předchází negativním důsledkům nějaké skutečnosti, která souvisí s osobou, jenž má určité zvláštní „slabší“ postavení nebo nějakou zvláštní činností a tyto osoby a činnosti jsou proto chráněny zákonem. Osoba buď nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, je nepřítomna nebo nezvěstná. V případě činnosti je potřeba nějakým způsobem zabezpečit její průběh. Rozhodnutí v této skupině zakládají určitou péči o osobu nebo činnost. U osob jde zde také o úpravu právních vztahů těchto osob, schválení důležitých právních úkonů, úpravu výchovy a výživy. Sem bychom jako příklad mohli zařadit řízení ve věcech péče o nezletilé děti (§ 176 a násl. OSŘ), řízení opatrovnické (§ 192 a násl. OSŘ), řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče (§ 191a a násl. OSŘ), řízení o zákonnosti zajištění cizince a o jeho propuštění. (§ 200o a násl. OSŘ) Do druhé skupiny (ochrana nějaké činnosti) by spadalo např. řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců nebo voleb zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (§ 200x), které bylo do páté hlavy části třetí OSŘ vloženo zákonem č. 309/2002 Sb., s účinností dnem 1. ledna 2012.

4) Čtvrtá skupina se vyznačuje tím, že rozhodnutí předchází jiná právní skutečnost. Dohromady pak společně zakládají majetkový právní vztah. Zde můžeme zmínit řízení ve věcech patentů, vynálezů, ochranných známek, ale také

potvrzení dědictví (§ 175q odst. 1 OSŘ) v řízení o dědictví (§ 175a a násl. OSŘ) či řízení o soudním prodeji zástavy (200y a násl. OSŘ).

5) Dělení majetku je podstatou této skupiny rozhodnutí. Patří sem opět projednávání dědictví mezi více dědici nebo rozdělení spoluvlastnictví či úprava společného jmění manželů.

6) Rozhodnutí, která zakládají zvláštní péči o majetek, jsou podstatou dalších řízení. Důvody mohou být například: vlastník není znám, není přítomen nebo někdo chce využít preventivní možnosti uschování svého majetku. Sem by spadalo např. řízení o úschovách (§ 185a a násl. OSŘ)

7) Rozhodnutí, která upravují určitý existující právní vztah, by spadala do této skupiny. Jedná se o úpravu rozsahu práv a povinností jednotlivých subjektů. Okruh věcí rozhodovaných se týká například podstatných otázek rodiny, hospodaření rodiny apod. Oproti pohledu Fr. Zoulíka jsem do této kategorie nezačlenil věci sporů mezi manžely, sporů vlastníka a uživatele bytu, spory o zřízení nezbytné cesty apod. Tento okruh věcí nepovažuji už z jejich podstaty za nesporná řízení.

8) Poslední skupina rozhodnutí se vyznačuje sledováním nové právní úpravy. Týká se změnou zákonů o právních vztazích k půdě či předpisy restituční. Sem by spadala rozhodnutí o vyvlastnění, o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, o kterém bude pojednáno později či řízení o umoření listin (§ 185j a násl. OSŘ)

V konečném shrnutí této kapitoly nacházíme skutečný pravý základ pro nalezení objektivního rozhraničení mezi sporným a nesporným řízením a také pro nalezení podstaty nesporného řízení v rovině hmotného práva a hmotně právních vztahů.

V první skupině tedy budou vztahy hmotně právní povahy a budou dvoustranné. Z hlediska práv a povinností bude na jedné straně určitým právním důvodem dána povinnost, druhé straně bude příslušet právo. V souladu s Weyrovým tvrzením bude platit, že každá ze stran bude mít vědomost o svém právním postavení, tedy o síle svých tvrzení a důkazů. Každá strana bude mít tedy na věc svůj právní názor, ale tento nebude podstatou sporu, protože podstatou bude rozpor mezi vůlemi stran. Právě z tohoto důvodu budou strany stát v konkrétním řízení v roli

odpůrců. Zákon jim také bude umožňovat, aby na jedné straně vystupovaly ve společenství (§ 91 občanského soudního řádu).

V druhé skupině, (nesporná řízení) budou hmotně právní vztahy, které se co do úrovně procesní budou vyznačovat tím, že subjekty nestojí a ani nemohou stát v protichůdné roli.

V řízení nesporném by se tak objevovaly věci, jež mohou být rozhodnuty rozhodnutím konstitutivním, tak deklaratorním. Opět by platilo i opačné stanovisko, kdy by se v řízení sporném vedle deklaratorních rozhodnutí objevovala rozhodnutí konstitutivní. A tato konstitutivní rozhodnutí by byla součástí rozhodnutí deklaratorních, do kterých by byla vtělena. Konstitutivní účinky rozhodnutí by se týkaly vlastně všech rozhodnutí, jak popisuje František Zoulík, protože právě všechna rozhodnutí mají charakter zakládání procesně právních vztahů.

Co se týká postavení stran, ty by byly postaveny naroveň v řízení sporném. V řízení nesporném by platila teze Fridricha Lenta, že podstatou nesporného řízení je fakt, že zde stojí účastník v pozici nižší než je pozice orgánu, který o věci rozhoduje.

2.4 Vymezení účastníků řízení nesporného

Pojem civilního procesu je charakterizován různými prvky. Jeden z bezpodmínečných elementů každého řízení je okruh zúčastněných, kteří figurují vedle orgánů, které rozhodují v tomto řízení. Tím, že tyto osoby jsou v řízení, mají i určité právní postavení. Mohou žádat soud o vyřešení určité otázky, sporu, věci či jsou soudem jako účastník označeny. Tímto se subjekt stává účastníkem řízení a bez těchto subjektů nelze, aby proces existoval, protože v něm se jedná nejen o nějaké právní věci, ať už jsou to práva či povinnosti, ale také musí být řečeno, kdo tyto práva bude užívat či kdo bude povinnosti nucen vykonat či strpět.

I proto je otázka odlišení různých procesních subjektů důležitá pro rozlišování mezi sporným a nesporným řízením.

Jak lze vyvodit z předešlých kapitol, ve sporném řízení jsou jeho subjekty dány jako dvě protichůdné strany, z nichž jedna svou iniciativou řízení zahájila a ve svém podání druhou stranu označila. Tyto dva subjekty jsou žalobce a žalovaný. Novelou občanského soudního řádu z. č. 30/2000 Sb., která nabyla účinnosti k prvnímu lednu 2001 se užívalo označení stran jako navrhovatel a odpůrce. Podle příslušné důvodové zprávy k této novele bylo účelem zavedení označení subjektů ve sporném řízení jako žalobce a žalovaný právě to, aby došlo k výraznějšímu odlišení sporných a nesporných řízení.

Jak bylo řečeno výše, žalovaného tedy určuje žalobce, ale i ve sporném řízení neplatí tato zásada bez výjimky. Např. na základě § 250a občanského soudního řádu určuje, kdo bude účastníkem sám zákon. Jedná se o řízení o rozhodování o žalobách na správní orgány. *„Účastníky řízení jsou žalobce a ti, kdo byli účastníky v řízení před správním orgánem.“*

Být účastníkem sporného řízení není vázáno ani na to, jestli osoba byla v nějakém hmotně právním vztahu. Nemusí zde být tedy takováto souvislost, ta se zjišťuje až při řízení a je popřípadě doložena rozhodnutím. Být tedy účastníkem ve sporu, který ani fakticky nemusí existovat, je možné. Soud se touto věcí (sporem) bude zabývat na základě zásady projednací. Strany ve sporném řízení se nazývají žalobce (ten kdo inicioval zahájení řízení a podal žalobu), na druhé straně vystupuje žalovaný (byl označen v žalobě) a stává se zpravidla účastníkem řízení nezávisle na své vůli.

Subjekt se však může stát také dobrovolně žalovaným (např. dlužníkem). Jedná se o situace, kdy tento subjekt přistoupí k závazku, který již existuje. Toto přistoupení se děje před podáním žaloby. Tento subjekt se tak objeví vedle dosavadního dlužníka. Podle místní příslušnosti tohoto přistoupivšího subjektu, která se liší od příslušnosti původního žalovaného (původního dlužníka), se příslušnost k rozhodování rázem v této věci dělí do příslušnosti dvou soudů. V případě podávání žaloby by se pak tato místní příslušnost dala účelně měnit, a to za účelem získání bližšího soudu, který by věc měl projednat. V praxi se takto děje například u obchodních společností, které vymáhají dluhy a pomocí svých sesterských společností (tyto mají sídlo ve vedlejším vchodu), které před podáním žaloby do právního vztahu vstoupí, takto upravují místní příslušnost soudů.

Vycházejí tak z ustanovení § 11 odst. 2 OSŘ. Tato problematika se děje velmi často. Soudy se zatím s tímto prvkem vyrovnávají pouze na základě zákona (bohužel jinak ani nemohou), a tak jsou námitky proti tomuto ovlivňování místní příslušnosti zamítány.

Pro nesporné řízení nelze použít předchozí postupy a neplatí pro něj ani vymezení účastníků podle řízení sporného. Důvody pro to jsou několikeré. Nejprve je nutné podotknout, že okruh účastníků v nesporném řízení zde není charakterizován sporem, ale společenským zájmem. Tento společenský zájem nemusí mít uzavřený rámec osob, které do něj budou patřit, proto vymezit okruh účastníků před započetím řízení nelze. Nelze tento výběr nechat ani na vůli toho, kdo se na soud obrací. Nelze tak i proto, že často řízení může zahájit i někdo jiný, než oprávněná osoba. Ze zákona je patrno, že zahájit nesporná řízení může i státní orgán nebo i soud z úřední povinnosti. Dalším důvodem je, že ve sporném řízení není specifické, že by v něm vystupovaly subjekty dva, i když i to není vyloučeno. Může nastat situace, kdy v řízení vystupuje subjekt jen jeden a nebo celý okruh subjektů, ke kterým se věc váže. V poslední řadě subjekty, pokud jich je více, zpravidla nestojí proti sobě. Proto je také v nesporném řízení vyloučeno společenství účastníků na základě § 91 občanského soudního řádu.[50]

Složitější situace pak nastává u institutu přistoupení podle § 92 občanského soudního řádu. Přistoupení lze povolit soudem po předchozím návrhu žalobce. Z tohoto ustanovení plyne, že lze tak učinit v případě projednávání sporných záležitostí. Přesto široký rámec věcí uvedených v § 200e občanského soudního řádu vybízí k tomu, jestli by v těchto případech, které se týkají otázek obchodních společností, družstev a jiných právnických osob bylo možno použít institut přistoupení. Odpověď nám podává praxe. Přezkoumání přiměřenosti protiplnění za nucený výkup účastnických cenných papírů v souladu s obchodním zákoníkem spadá dle § 200e do výše uvedeného rámce projednávaných nesporných řízení uvedených v občanském soudním řádu. Na jednu stranu je toto řízení nesporné, nelze zde tedy použít institut přistoupení, už proto, že zde nefiguruje žalobce. Na druhou stranu soud v nesporných řízeních kdykoli za řízení z úřední povinnosti zkoumá, zda se v řízení vyskytují subjekty, o jejichž právech a povinnostech má

[50] ZOULÍK, F. **Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu.** *Praha: Academia*, 1969, str. 89

být jednáno. Okruh těchto subjektů tedy v začátku řízení ovlivňuje navrhovatel a později už jen soud. Jediná šance tedy jak přibrat účastníka do řízení je seznámit soud se skutečnostmi, které prokáží důvodnost přibrání dalšího účastníka.[51]

[51] Uveřejněno v článku **K přistoupení účastníka do nesporného řízení [**citováno 27. 3. 2012**]** dostupný na http://www.profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=116&id_article=25452... (podle usnesení NS sp.zn. 29 Cdo 4918/2009, ze dne 15.9.2010) VIZ ke stejné problematice: Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. října 2007, č. j. 7 Cmo 86/2007-58 a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. září 2006, č. j. 16 Cm , se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení. O d ů v o d n ě n í: Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným usnesením potvrdil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. září 2006, č. j. 16 Cm , ve „správném znění“ výroku „Soud nepřipouští, aby do řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění jako další účastníci na straně navrhovatelek přistoupili L. N. a Ing. M. N.“ Odvolací soud, který vyšel z toho, že smyslem institutu přistoupení do řízení je „odstranění nedostatku aktivní věcné legitimace, jenž tu byl již v době zahájení řízení“, konstatoval, že o uvedenou situaci v projednávané věci nejde. K tomu doplnil, že přistoupení účastníka do řízení je možné jen v řízení sporném, avšak předmětné řízení je řízením dle § 200e odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), tedy řízením nesporným, v němž institut přistoupení není z povahy věci použitelný. Účastenství v tomto řízení se řídí ustanovením § 94 odst. 1 věty první o. s. ř. Navrhovatelky napadly rozhodnutí odvolacího soudu dovoláním, jehož přípustnost opírají o ustanovení § 239 odst. 2 písm. b/ o. s. ř., uplatňujíce dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. a navrhujíce, aby rozhodnutí odvolacího soudu bylo zrušeno a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení. Dovolatelky polemizují se závěrem, podle něhož je přistoupení účastníka možné pouze v řízení sporném, přičemž jeho smyslem je odstranění nedostatku aktivní legitimace, který tu byl v době zahájení řízení. Takový závěr dle jejich názoru z textu § 92 odst. 1 o. s. ř. neplyne. Nesouhlasí ani se závěrem, podle něhož projednávaná věc je věcí nespornou, neboť ustanovení § 9 odst. 3 písm. g/ o. s. ř. (jež na projednávanou věc dopadá) používá výslovně pojem „spor“. Domnívají se, že nelze vyloučit možnost přistoupení do řízení s odkazem na nespornou povahu řízení. Dovozují, že „uvedený výklad ve svém důsledku znamená, že ačkoliv L. a M. N. podali návrh na zahájení řízení včas … nestanou se účastníky řízení, v němž se o výši protiplnění (o jeho závazném základu) rozhoduje.“ Zdůrazňují, že jiné „schůdné“ řešení, tj. spojení věcí ke společnému projednání, soudy „v podobných případech“ odmítají. Mají za to, že je jejich procesním právem navrhnout, aby do řízení přistoupili další účastníci, přičemž zde není dle
jejich názoru žádného důvodu, aby soud navržené přistoupení nepřipustil. Společnost Pražské silniční a vodohospodářské stavby, a. s. ve vyjádření k dovolání uvádí, že rozhodnutí odvolacího soudu považuje za správné, a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání navrhovatelek zamítl.
Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. b/ o. s. ř. Závěr, podle něhož smyslem přistoupení do řízení je umožnit žalobci, aby odstranil nedostatek aktivní nebo pasivní legitimace, který tu byl v době zahájení řízení, zastává literatura (srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 600) a soudní praxí je široce přijímán. Řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění za nucený výkup účastnických cenných papírů podle ustanovení § 183i a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), je sporem mezi vlastníkem cenných papírů (akcií), hlavním akcionářem a akciovou společností. Jde (a vždy šlo) o spor týkající se vnitřních poměrů obchodní společnosti, vymezený (od 1. dubna 2008 výslovně) v ustanovení § 9 odst. 3 písm. g/ o. s. ř. Nesporná povaha řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění za nucený výkup účastnických cenných papírů se podává z ustanovení § 200e o. s. ř., jež (v odstavci prvním) řízení uvedená v § 9 odst. 3 písm. g/ o. s. ř. výslovně zařazuje mezi řízení o některých otázkách obchodních společností, družstev a jiných právnických osob a dále (v odstavci třetím větě první) stanoví, že účastenství ve věcech uvedených v § 200e odst. 1 o. s. ř. se řídí ustanovením § 94 odst. 1 větou první o. s. ř. (tzv. třetí definicí účastenství). Ustanovení § 120 odst. 2 o. s. ř. pak řízení podle § 200e o. s. ř. zahrnuje mezi řízení ovládaná zásadou vyšetřovací. Závěr, podle něhož je přistoupení účastníka do řízení dle § 92 odst. 1 o. s. ř. možné pouze v řízení sporném, plyne z rozdílného charakteru řízení sporného a nesporného. V řízení sporném určuje okruh účastníků řízení žalobce (srov. tzv. první definici účastenství v § 90 o. s. ř.). Naproti tomu v řízení podle § 200e o. s. ř. je soud povinen kdykoliv za

Pro nesporné řízení platí, že okruh účastníků je vymezen jinak a jejich postavení v procesu má odlišné rysy. Okruh účastníků je vymezen v souvislosti s druhem řízení a je tedy velmi rozmanitý. I proto nelze upravit účastníky nesporného řízení obecně, ale jednotlivá řízení jsou upravena zvlášť. Stejně tak je pro účastníky nesporného řízení volen jiný označovací termín.

Označení účastníků nesporného řízení upravuje tzv. druhá a třetí definice účastníka řízení, kterou nalezneme v § 94 z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.[52] Na základě těchto ustanovení je účastníkem řízení vždy navrhovatel, když bylo řízení zahájeno na návrh a vedle navrhovatele ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno. Účastníky mohou být i ti, které zákon za účastníky označí. Toto označení se týká účastníků, kteří jsou v řízení nesporném, jenž nelze zahájit bez návrhu.

Pro první případ účastníků (první definice) platí, že právem a povinností, o kterých má být jednáno, jsou práva a povinnosti, které se objeví ve výrokové části meritorního rozhodnutí. Pokud nejsou ve výrokové části obsažena, jsou touto výrokovou částí dotčena.[53]

S výše uvedeným souvisí, že soud je ten, kdo přibírá účastníky řízení nesporného. Pokud osoba, o jejíchž právech a povinnostech má být jednáno, není v řízení od počátku, soud tuto osobu do řízení přibere usnesením. Stává se tak po tom, co se soud dozví o této osobě a o jejím postavení, kterého se projednávaná věc dotýká. Jako příklad si uvedeme řízení o úschovách. Zde je nejprve účastníkem složitel, zákon tedy účastníka přímo označuje. Avšak po právní moci usnesení o přijetí do úschovy je účastníkem také ten, pro koho jsou peníze, cenné papíry nebo jiné věci určeny. Posléze může být účastníkem i ten, kdo uplatňuje právo na předmět úschovy. (§ 185 b z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.)

řízení z úřední povinnosti zkoumat, zda se řízení opravdu účastní ti, o jejichž právech a povinnostech má být jednáno, popřípadě zda se řízení neúčastní osoby, o jejichž právech a povinnostech se v řízení nejedná.

[52] „(1) V řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, jsou účastníky navrhovatel a ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Jde-li však o řízení o neplatnost manželství nebo o určení, zda tu manželství je či není, jsou účastníky pouze manželé. (2) Účastníky řízení jsou také navrhovatel a ti, které zákon za účastníky označuje.“ § 94 občanského soudního řádu

[53] DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. **Občanský soudní řád,. Komentář** I. díl, 6. vydání, Praha: *C. H. Beck*, 2003. str. 311

Soud je v souladu se zásadou vyšetřovací, která je jedním ze znaků nesporných řízení, povinen stále zkoumat postavení účastníků vzhledem k hmotnému právu. Po zjištění, že v řízení není osoba, která svým postavením je považována za účastníka příslušného řízení, tuto je soud povinen do řízení přibrat. Dále soud také stále zkoumá, jestli některý z účastníků řízení nepozbyl účastenství na projednávané věci. Případně s tímto účastníkem soud jeho účast na řízení ukončí.

Účastníci v nesporném řízení používají i jiné označení pro soudní podání.[54] V praxi se toto projevuje tak, že v případech, kdy se soud zabývá věcí, která souvisí s klasickým dvoustranným právním vztahem, tak jsou zde účastníci v podání označováni jako žalobce a žalovaný. Toto podání je žaloba.

S označením účastníků jako navrhovatel a odpůrce se můžeme setkat v návrhu na vypořádání společného jmění manželů a nebo v návrhu na rozvod manželství. V ostatních případech, kdy se jedná o nesporné řízení, se pro označení podání používá také termínu návrh. Co se týká označení účastníků v těchto návrzích, tito nejsou označováni jako navrhovatel a odpůrce, protože ve věci není spor. V praxi se nevyvinulo pro nesporné řízení jednotné označení účastníků, protože jednotlivá nesporná řízení mají různý charakter, cíl a účel. Důvod, proč není v nesporném řízení stanoveno ucelené označování účastníků, je znění samotného zákona. Například ve věcech zapisování do obchodního rejstříku je mezi účastníky počítána osoba, která podala návrh a je k němu zároveň oprávněna na základě zvláštního právního předpisu. Vedle této osoby může tak činit i podnikatel. Citované ustanovení občanského soudního řádu v § 200c výslovně uvádí, že druhá a třetí definice účastníků (§ 94 odst. 1 a 2) se pro toto nesporné řízení nepoužije.

Jako příklad kombinace označování účastníků podle řízení sporného a nesporného bychom si mohli dále uvést další řízení vtělené do hlavy páté v třetí části občanského soudního řádu. Jedná se o řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí. Zde neplatí tvrzení, že toto řízení pouze tím, že je obsahem páté hlavy třetí části OSŘ, ve které je většina nesporných řízení, patří i toto mezi „nespory“. Zákonodárce ve své důvodové zprávě k z. č. 295/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, předkládá stanovisko k tomuto řízení. Tím, že toto řízení obsahuje byť jen některé prvky řízení

[54] Srov. SCHELLEOVÁ, I., **Civilní proces**, *Eurolex Bohemia,* 2006, str. 357

sporného, tak je žádoucí ho za sporné považovat. Je zřejmé, že tento náhled na rozlišování mezi spornými a nespornými řízeními by se dal použít obecně a zákonodárce tak naznačil další mantinely pro rozlišování těchto dvou typů řízení. V tomto řízení jsou účastníky tedy žalobce a žalovaný a také zároveň dítě. Další zdánlivě nesporné řízení, které je obsaženo ve Zvláštních ustanoveních občanského soudního řádu je řízení ve věcech kapitálového trhu (§ 200f a násl. OSŘ). Navrhovatelem tohoto návrhu může být jen Česká národní banka, která podle litery zákona nebude označena jako navrhovatel, ale jako žalobce. V návrhu Česká národní banka označí ostatní účastníky jako žalované. Podle ustanovení tohoto řízení není jediný důvod, proč by toto řízení mělo charakter nesporný.

Jak je vidět, mezi řízeními ve zvláštních ustanoveních občanského soudního řádu, existuje plno rozdílů, a proto je definování jakéhokoli pravidla, které by platilo bezvýjimečně pro nesporná řízení opět velmi obtížné. Stejně tak se tyto odlišnosti odráží i v procesních zásadách toho, kterého řízení, o nichž bude pojednáno později.

V poslední řadě je nutno k účastníkům řízení zmínit i jejich postavení z hlediska dispozice k předmětu řízení. Nesporné řízení se mimo jiné liší od sporných řízení také tím, že účastníci v něm mají omezené postavení ve věcech, které lze zahájit bez návrhu. Věci, které zahajuje soud ex offo, se vyznačují tím, že soud může rozhodnutím učinit přisouzení i něčeho jiného nebo v jiné míře, než se očekává. V nesporných řízeních dále nelze uplatnit vzájemný návrh, který je možný v řízení sporném dle § 97 OSŘ a také zde není přípustné schválení smíru. V nesporném řízení je možnost dohody účastníků. Jsou to například dohody o výchově a výživě nezletilého dítěte nebo o styku s dítětem či dohody o vypořádání dědictví a o přenechání předluženého dědictví. Tyto dohody nelze chápat jako soudní smír, protože smír musí připouštět povaha věci. Ve zkratce řečeno, tam kde není spor, nemůže být smír.

Dohoda v nesporném řízení je pak podmíněna schválení soudem, jako tomu je například v řízení o dědictví při jeho vypořádání či přenechání předluženého

dědictví k úhradě dluhů.[55] Pokud soud tyto dohody neschválí, v řízení se pokračuje.

Na závěr této kapitoly lze tedy říci, že nesporné řízení vždy používalo různých označení pro své účastníky. Můžeme tvrdit, že v průběhu kodifikačních změn, se vymezování účastníků pro nesporná řízení postupně rozšiřovalo. Faktem ale zůstává, že nebyla nikdy stanovena komplexní teorie, která by jasně vymezila účastníky pro nesporná řízení. Tato skutečnost je dalším potvrzením zvláštní povahy a podstaty nesporných řízení a potvrzením obtížného vymezení a odlišení nesporného a sporného řízení.

2.5 Procesní zásady řízení sporného a nesporného

„Procesní zásady jsou základními instituty, na kterých spočívá procesní právo, jejich formování závisí především na stupni celkového vývoje společnosti, jakož i na stupni, na němž se v té či oné zemi nachází relativně samostatný historický vývoj procesního práva, tedy nikoli na diferenciaci procesu. Výstavba procesních institutů jednotlivých druhů řízení je podmíněna i něčím dalším, než jen procesními zásadami. Tímto něčím dalším nemůže pak být nic jiného, než to co podmiňuje různost procesních druhů, tedy odlišnosti v cílech jednotlivých řízení.[56]

Jednotlivé cíle nesporných řízení byly rozebrány v předchozích kapitolách. Dalším aspektem těchto procesních institutů jsou tedy procesní zásady, pomocí kterých se dospěje k rozhodnutí ve věci. Pro procesní zásady platí, že se ve větší míře dají použít opakovaně. Dají se tedy použít na více druhů procesních institutů, což znamená, že jedna procesní zásada se promítá ve více druzích nesporného řízení. Podle Zoulíka potom determinantem pro odlišnost jednotlivých nesporných řízení je diferencované uplatňování procesních zásad nesporných řízení. Uplatňování

[55] „(1) Soud v usnesení o dědictví a) potvrdí nabytí dědictví jedinému dědici, nebo b) potvrdí, že dědictví, které nenabyl žádný dědic, připadlo státu, nebo c) **schválí dohodu o vypořádání dědictví nebo dohodu o přenechání předluženého dědictví k úhradě dluhů**, nebo d) potvrdí nabytí dědictví podle dědických podílů, nedojde-li mezi dědici k dohodě. ...(3) Pokud soud usnesením dohodu o vypořádání dědictví neschválí, může v řízení pokračovat až po právní moci tohoto usnesení.“ (§ 175q z.č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

[56] ZOULÍK, F., **Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu**, *Praha: ACADEMIA*, 1969, str. 105

těchto zásad pak vychází z toho, pro jaký účel a cíl příslušné řízení slouží.[57] Z tohoto hlediska se podstata nesporných řízení tedy dotýká hlavně sledovaného cíle a použitých zásad toho kterého řízení.

Orientace a znalost zásad pro civilní proces je žádoucí pro lepší pochopení a výklad různých ustanovení. Výše uvedené je nutné hlavně tam, kde není použito žádné specifické ustanovení. Tyto mezery v právu se pak zaplňují buď procesní zásadou, nebo úvahou soudu. Aplikace procesních zásad je tedy důležitá pro interpretaci zákona, ale ještě větší důležitost má pro soudce.

Když nahlédneme do zákona, zásady obvykle nejsou jasně vyjádřeny přímo textem. Ale z textu zákona zásady vyplývají. Jako příklad bychom si mohli uvést jednu ze základních zásad civilního procesu, koncentrace řízení (zásada legálního pořádku). Tato zásada znamená, že uvádění rozhodných skutečností účastníky lze činit jen do určité doby, která je stanovena zákonem či soudem. Řízení se člení na různé fáze, ve kterých je předem určeno co se má činit. Řízení je tak přehlednější. Je rozděleno na fázi přípravnou, kdy se strany vyjadřují a v druhé fázi přichází na řadu činnost soudu a touto zásadou je zamezeno, aby účastníci přinášeli další podněty pro úpravu a změnu v řízení. Tato zásada však není v zákoně popsána výslovně: *„Ve věcech, v nichž byla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která jim byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností (§ 114c odst. 4). Pokud nebyla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlédnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po přípravném jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke*

[57] ZOULÍK, F., **Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu**, *Praha: ACADEMIA*, 1969, str 107

skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 2.“ (§ 118b občanského soudního řádu)

2.5.1 Dispoziční zásada, zásada oficiality

Mezi základní procesní rozdíly mezi sporným a nesporným řízením patří bezpochyby odlišný způsob zahájení řízení. S tímto souvisí skutečnost, že pro sporné řízení je charakteristická zásada dispoziční. Tato zásada se utvářela v souvislosti se zásadou materiální pravdy. Pro nesporné řízení, i když to neplatí bez výjimek, se používá zásada oficiality, řízení se tedy zpravidla zahajuje ex offo. Dispoziční zásada znamená, že řízení se zahajuje na návrh. Iniciátor zahájení řízení tedy disponuje návrhem a tím vymezí předmět řízení podle své vůle. Naproti tomu zásada oficiality znamená, že zahájení řízení a stanovení jeho předmětu závisí na vůli subjektu, který v řízení vydá rozhodnutí.

K tomuto rozlišení lze ještě přidat jedno specifikum, a to skutečnost, že v dispoziční zásadě je dispozice s řízením (tedy vůle zahajovat a vymezovat předmět a strany řízení) dělena mezi více procesních účastníků, ale pro zásadu oficiality platí, že tato vůle a rozhodování se soustřeďuje v rukou subjektu jednoho.[58]

Zásada dispoziční se aplikuje plně v řízení sporném. Neexistují výjimky. Dispoziční zásada není soustředěna v rukou soudu, to neplatí pro jiné subjekty, jako např. prokurátor. V každém případě do této zásady spadá nejen možnost podat žalobu, ale také vzít ji zpět či změnit, rozšířit a zúžit předmět řízení. Tyto možnosti nejsou ve sporném řízení v rukou soudu.

Zásada oficiality se uplatňuje pro řízení nesporná. Ale v těchto řízeních se setkáme i s dispoziční zásadou. Příkladem, kdy může nesporné řízení „spustit“ jen navrhovatel jsou řízení o úschovách či řízení o umoření listiny.

Řízení, která spadají pod obě zásady, jsou zákonem upravena tak, aby z ustanovení bylo zřejmé, kdo může návrh na zahájení řízení podat. Například v řízení o způsobilosti k právním úkonům jsou oprávněni navrhovatelé, dále

[58] Srov. ZOULÍK, F., **Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu**, *Praha: ACADEMIA*, 1969, str 106

zdravotnické zařízení, státní orgán nebo i ten, kdo byl zbaven způsobilosti k právním úkonům a žádá o její navrácení. (§ 186 OSŘ).

Řízení nesporná, která podléhají pouze zásadě oficiality, neexistují. Svou povahou by se takovému řízení mohlo hodně přibližovat řízení o určení data narození nebo úmrtí. V ustanoveních o tomto řízení není stanoveno, že by navrhovatelem mohl být kdokoli. Pouze v případě, kdy chce osoba změnit uvedený den v rozhodnutí o datu narození či smrti a prokáže na věci svůj právní zájem, může podat návrh na tuto změnu. Toto řízení se zahajuje oznámením matriky soudu. O zahajování tohoto řízení ex offo bychom mohli mluvit, když by sám soud vyhledával podněty k zahájení řízení. I zde je totiž spouštěcím mechanismem jiný orgán než soud. Což naopak neznamená, že se jedná o řízení zahajované na návrh.

Lze tedy říci, že všechna nesporná řízení mohou být zahájena na návrh subjektu a když je tak stanoveno v zákoně, může být řízení zahájeno i ex offo. Ustanovení těchto řízení, které lze zahájit z úřední povinnosti, nalezneme v § 81 občanského soudního řádu. Z výše uvedeného tedy plyne, že pro nesporná řízení je charakteristické jakési doplnění dispoziční zásady zásadou oficiality.[59]

K rozlišení obou zásad je ještě nutno říci, že řízení ex offo by účastníkům zamezovalo užití i jiných procesních práv. Účastníci v řízení mohou například použít i jiné zásady, které by se přibližovaly zásadě dispoziční. Účastníci mohou v nesporných řízeních namítat podjatost soudce nebo i nepříslušnost soudu, který věc projednává. Tyto zásady však nelze počítat pod rámec dispoziční zásady.[60]

Můžeme shrnout, že sporná řízení se výhradně zahajují na návrh jedné strany. Nesporná řízení svou povahou podléhají vyššímu zájmu společnosti. Soud zde představuje veřejný zájem. Soud má vyšší postavení, než subjekty. I v této kapitole se tedy projevuje teorie Friedricha Lenta, že pro nesporná řízení je charakteristické nerovné postavení účastníků řízení vůči orgánu, který o nich rozhoduje. Vyšší zájem či veřejný zájem je zde reprezentován právě možností justičních orgánů zahajovat tato řízení ex offo. Na druhou stranu musíme ale konstatovat, že i tato řízení lze zahajovat na návrh. Tím je určitým způsobem

[59] Srov. JURISTIC: **Pohled právník: Malá glosa k rozsudku pro zmeškání.** Dostupné: http://pravnik5.juristic.cz/654546.html, citováno [16. 2. 2012]
[60] STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P. **Civilní proces a organizace soudnictví.** *Brno: Masarykova univerzita v Brně*, 2003, str. 170.

potlačen případný stav, kdy by soud nejednal, i když jednat měl. Mohla by tak být jeho nezávislost či nestrannost zpochybněna na úrovni práva ústavního (čl. 81 ú. z. č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky). Proto se tento nežádoucí stav dá určitým způsobem zmírnit skutečností, že vedle typické zásady oficiality v nesporných řízeních se v těchto řízeních uplatňuje zásada dispoziční. Případná iniciativa zahájit příslušné nesporné řízení přichází ze dvou stran. Vedle soudu tedy i od navrhovatele.

2.5.2 Zásada vyhledávací, vyšetřovací, projednací

V předchozí kapitole jsme se zabývali zásadou oficiality, jejím používáním a důvody, které vedou k tomu, že je přítomna v nesporných řízeních. Když už je soudu zákonem přivolena možnost zahajovat řízení, je mu také nařízena povinnost zjišťovat skutkový stav věcí projednávaných v nesporných řízeních, a to bez vůle procesních stran. Soud má povinnost zajistit a poté zkoumat skutečnosti, které jsou potřebné k vydání jeho rozhodnutí. Proti vyhledávací zásadě v nesporných řízeních stojí zásada projednací v řízeních sporných. Procesní strany zde zajišťují podklady pro zjištění rozhodných skutečností soudem, a to podle své vůle. Je to odpovědnost procesních stran, který skutkový materiál opatří pro svůj případ.

Zásada vyhledávací v důsledku znamená, že soud je povinen provést i jiné potřebné důkazy, než ty, které navrhují účastníci. Tato zásada v zákoně opět není stanovena výslovně, ale její zakotvení nalezneme v § 120 odst. 2 občanského soudního řádu. Toto ustanovení upravuje důkazní povinnost pro některá nesporná řízení. Je to výčet nesporných řízení, kde se uplatňuje zásada vyhledávací a vyšetřovací.

Použití zásady vyhledávací a vyšetřovací můžeme chápat i z hlediska zájmu na vyřešení věci. Jak bylo řečeno výše, nesporná řízení spadají pod agendu, ke které se váže i zájem společnosti. Někdy účastník nesporného řízení ani nemá zájem na zjištění skutečného stavu. Proto použití zásady vyhledávací a vyšetřovací je jakousi pojistkou pro bezpečné posouzení věci. Ovšem zde je opět nasnadě připomenutí předchozí poznámky, že soud nemusí vyhledat všechny potřebné důkazy správně a nebo řízení vůbec nemusí uznat za zahájení hodné. Proto na druhou stranu i v řízeních nesporných nejsou účastníci zbaveni práva a povinnosti tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhovat důkazní prostředky. V tomto světle lze

průběh nesporného řízení chápat jako kontrolovaný ve dvou sférách, soudem i jeho účastníky, což se o sporných řízeních říci nedá z důvodu jejich podřazení pod zásadu projednací.

Ve shrnutí lze konstatovat, že ve sporných řízeních je větší důležitost věnována účastníkům a jejich aktivní obraně ve svých tvrzeních. Případné neunesení důkazního břemene se přičítá k jejich odpovědnosti. Projednací zásadu můžeme ještě rozšířit o předchozí výklad zásady koncentrace řízení, protože aktivita účastníků v navrhování důkazů se připouští v konkrétní fázi řízení.

V nesporných řízeních je použita zásada vyhledávací a vyšetřovací. Tyto zásady přenášejí odpovědnost za zjištění skutkového stavu na soud. I zde nejsou účastníci řízení nečinní, ale neunesení důkazního břemene jim není k újmě a nejsou za ně odpovědni. Naproti tomu při použití těchto zásad ustupuje zásada koncentrace řízení, popřípadě i ustupují důsledky porušení zásady koncentrace řízení jako je například institut možnosti rozhodnout rozsudkem pro uznání podle § 153 OSŘ v souvislosti s nevyjádřením se k výzvě soudu dle § 114b odst. 5 OSŘ. Existence projednací zásady v nesporných řízeních je pak reprezentována jen povinností tvrzení účastníků.

2.5.3 Formální a materiální pravda v nesporných řízeních

Pod pojmem formální pravda si můžeme představit naplnění určitého právně-procesního postupu takovým způsobem, že neobsahuje žádné chyby a nenaráží na procesní překážky a zákon po splnění tohoto postupu umožňuje soudu ve věci rozhodnout. Pro lepší pochopení si můžeme uvést příklad rozhodnutí, podle zásady formální pravdy přímo z občanského soudního řádu. Při nesplnění výzvy podle § 114b odst. 5, které zní, že pokud se žalovaný bez vážného důvodu nevyjádří k výzvě, kterou ho soud vyzval, aby reagoval na rozhodnutí soudu pomocí platebního rozkazu, a nebo ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok žalobce uznává. Soud by v takovém případě mohl vydat rozsudek pro uznání. Byly tedy naplněny určité procesní postupy a nebyly přerušeny žádným procesním zásahem a bez ohledu na právní názor žalovaného, který mlčí, by se ve věci rozhodlo. Byly by tedy naplněny určité formality, z kterých plyne další postup.

Naproti tomu materiální pravda hledá skutečný základ informací a skutečností, které se týkají projednávané věci. Tato zásada se uplatňuje v nesporném řízení, v něm je velmi opodstatněná.[61]

Jak bylo řečeno výše. Obě zásady objasňují skutkové okolnosti projednávaných případů. Pro rozhodnutí ve věci jsou nepostradatelným vodítkem. Materiální pravda je širší rámec, znamená objektivitu. Znamená i odpovědnost soudu, jak bylo pojednáno v předchozí kapitole.

Dalším příkladem pro snadnější rozlišení těchto dvou zásad je rozbor pojmu skutkový stav. Pro rozsudek ve sporných řízeních je podle § 153 OSŘ soud pro své rozhodnutí vázán zjištěním skutkového stavu. Myslí se tím stav, který strany soudu co nejvýstižněji objasnily. Ale v mnoha případech se bude tento skutkový stav věci každé strany lišit, každá bude mít svou verzi důkazních tvrzení. Obě tyto verze se mohou velmi lišit od skutečného stavu. Skutkový stav tedy neznamená skutečný stav. Skutkový stav se zjišťuje i v nesporných řízeních dle § 120 odst. 2 OSŘ, ale zde je toto ustanovení chápáno tak, že činnost soudu, vyhledávání, opatřování a provádění důkazů potřebných ke zjištění skutkového stavu by se mělo co nejvíce přibližovat stavu skutečnému. Opět je nasnadě zmínit důležitost nesporných řízení a jejich důležitost pro naplnění veřejného zájmu. Ve sporných řízeních může být skutečný stav věcí velmi vzdálen tvrzení či konečně i výroku soudu a jeho odůvodnění.

Materiální pravda se tedy uplatňuje v nesporných řízeních. Soudy jsou zde povinny provádět i jiné, než navrhované důkazy stran. Formální pravda je typická pro řízení sporná, ale nelze opomenout, že i ve sporných řízeních navrhování důkazů stran slouží ke zkoumání materiální pravdy. Zásada formální pravdy se ale v „nesporech“ neobjevuje.

[61] DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. **Občanský soudní řád,. Komentář** I. díl, 6. vydání, Praha: *C. H. Beck*, 2003. str. 454

2.6 Ostatní principy a zvláštnosti řízení nesporných

V předešlých kapitolách jsem se pokusil vymezit hlavní rozdíly mezi řízením sporným a nesporným s ohledem na vytyčení hlavních zásad, které určují charakteristiku nesporného řízení. Tyto zásady a principy často bývají označovány jako jedny z hlavních kritérií, která určují ráz nesporných řízení. Vedle těchto zásad jsou ještě další odlišnosti a principy, které se objevují v nesporných řízeních. Nemůžeme opominout jejich důležitost. V následujících podkapitolách se pokusím nastínit některé z nich.

2.6.1 Nesporná řízení z hlediska veřejného zájmu a ingerence státu

Jak už víme, nesporným řízením je přikládána jiná charakteristika a také důležitost. Nesporná řízení se týkají dvou okruhů subjektů. U prvního okruhu se v příslušném řízení týká projednávání určité věci subjektů, které soud do řízení povolal. Druhý okruh subjektů nemusí být v době řízení ještě vůbec znám, přesto se těchto subjektů může v budoucnu rozhodnutí týkat. Rozhodnutí nesporných řízení působí i na veřejnost. Důležitost nesporných řízení charakterizuje veřejný zájem. Veřejný zájem je často důvodem, proč jsou řízení vůbec zahajována. Je to v situaci, kdy soud považuje za nutné a žádoucí upravit určité právní vztahy do budoucna. Veřejný zájem se zde promítá ještě v jedné podobě, a tou je vyšší ingerence státu do těchto řízení.

O této problematice pojednává práce J.Stavinohové *Problém diferenciace řízení sporného a nesporného v socialistickém civilním procesu.* Podle Stavinohové jsou nespornému řízení vlastní vyšší zásahy orgánů státu a je velmi posílen vertikální směr právních vztahů procesu. Vertikální směr civilního procesu jsou vztahy mezi účastníky a soudem. Naproti tomu ve sporném řízení nemá toto působení státních orgánů takovou sílu. *„Můžeme tedy formulovat poznatek, že řízení nesporné je kvalitativně rozdílné od řízení sporného a že tento podstatný rozdíl vyplývá z určité modifikace civilně procesní právní regulace, odpovídajícímu vyššímu stupni mocenské ingerence státu v řízení. Na druhé straně však řízení nesporné*

neztrácí charakter civilního procesu, i když má svou povahou ke správnímu řízení blíže než řízení sporné.“ [62]

Vyšší ingerence státu je tedy metoda veřejného zájmu a dosažení veřejného zájmu je jeden z hlavních cílů nesporných řízení. Můžeme veřejný zájem také charakterizovat jako žádoucí zájem společnosti. Zájem společnosti se potom může projevovat na řešení některých věcí v nesporných řízeních a projevuje se i v úpravě procesu.

Taková úprava je například v § 35 občanského soudního řádu. Do taxativně vymezených řízení může vstupovat státní zastupitelství. Není náhodou, že většina z taxativně vymezených řízení jsou svou podstatou řízení nesporná. I v případě sporů může státní zástupce vstoupit do konkursních řízení a do řízení ve věcech společenství vlastníků jednotek. Státní zástupce má s ohledem na výše zmíněný paragraf stejná procesní práva jako účastníci v něm, kromě disponování s návrhem podle § 95, 96, 97, 98 a 99 OSŘ a kromě úkonů, které může vykonat jen účastník právního vztahu. Vyšší ingerence státu jde v těchto ustanoveních ještě dál, protože ve třetím odstavci výše uvedeného paragrafu je státnímu zastupitelství umožněno i řízení zahajovat, pokud není řízení zahájeno usnesením soudu bez návrhu podle § 81 OSŘ. Podmínkou ovšem je opět veřejný zájem. Státní zástupce může takto zahajovat řízení, pokud je to ve veřejném zájmu. Opět se projevuje cíl a účel nesporných řízení i na poli mocenských zásahů státu.

2.6.2 Vykonatelnost rozhodnutí v nesporných řízeních

Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, nesporné řízení se často zahajuje usnesením soudu. O zahájení řízení bez návrhu vydá předseda senátu podle § 81 odst. 3 usnesení, které doručí účastníkům do vlastních rukou, nestanoví-li zákon jinak.

Rozhodnutí v nesporných řízeních jsou vydávána velmi často také v podobě usnesení. Tato podoba rozhodnutí je v nesporných řízeních velmi obvyklá.

S touto problematikou přímo souvisí právní moc a vykonatelnost takovýchto rozhodnutí. Usnesení nabývá vykonatelnosti již doručením, pokud v něm nestojí, že je vykonatelné až po nabytí právní moci. Nelze opomenout i skutečnost, že změní-li se poměry a nebo soud zjistí, že rozhodnutí nemělo být vydáno, mohou

[62] STAVINOHOVÁ, J. **Problém diferenciace řízení sporného a nesporného v socialistickém civilním procesu.** Brno: *Universita J. E. Purkyně v Brně*, 1984, str. 112

být rozhodnutí měněna nejen pomocí mimořádných opravných prostředků, ale jsou měněna novým rozhodnutím, novým usnesením.

2.6.3 Náklady řízení-zájmová zásada, přerušení řízení, úplná apelace

Náklady řízení

V řízení nesporném se pro náklady řízení uplatňují určité odlišnosti, než jak je tomu u řízení sporného. Už v zákoně č. 100/1931 Sb. o základních ustanoveních řízení sporného bylo stanoveno, že náklady jsou založeny státem.

I dnes náklady, které vznikají při rozhodování soudů, jsou placeny státním rozpočtem. Řada nesporných řízení je osvobozena od soudních poplatků a záloh, protože dokazování v nesporných řízeních neprobíhá v takovém rozsahu jako u sporných řízení. Zákon o soudních poplatcích č. 549/1991 Sb. ve svém § 11 vymezuje věci, ve kterých platí osvobození od soudního poplatku. Další zákonné ustanovení o nákladech řízení, které se dá použít pro nesporné řízení je v § 146 odst. 1: *„Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení podle jeho výsledku, jestliže řízení a) mohlo být zahájeno i bez návrhu, to neplatí, odůvodňují-li to okolnosti případu přiznání náhrady nákladů řízení, b) skončilo smírem, pokud v něm nebylo o náhradě nákladů ujednáno něco jiného, c) bylo zastaveno.“* V druhém odstavci jsou upraveny náklady zaviněné. Pokud byly účastníkem náklady zaviněny, soud určí, že tento účastník je povinen je uhradit.

Ustanovení o nákladech řízení podle § 137 a násl. OSŘ nelze na nesporná řízení použít. Toto ustanovení nelze použít už jen proto, že v nesporných řízeních se neuplatňuje pohled na úspěch ve věci. Naopak se zde uplatňuje jiné hledisko nazývané jako zásada zájmová. Podle této zásady se vyvozuje, že vzniklé náklady za nějaký procesní úkon je povinen uhradit ten, v jehož zájmu je úkon činěn. Tyto ostatní náklady si tedy každý účastník hradí sám.

Z nesporných řízení, která upravuje občanský soudní řád ve třetí části páté hlavy, mají specifickou úpravu jejich nákladů řízení o způsobilosti k právním úkonům. Tyto náklady platí výhradně stát. Jedná se zde totiž o zásah do právní subjektivity

účastníka a společenský zájem se zde přibližuje zájmu účastníka.[63] I v tomto případě však může soud přiznat náhradu nákladů řízení proti tomu, o jehož způsobilosti k právním úkonům v řízení šlo.[64]

Přerušení řízení

K přerušení řízení v „nesporech" můžeme zmínit také odchylku oproti spornému řízení. Ve sporných řízeních platí možnost zastavení řízení podle paragrafu 110 OSŘ, pokud se to nepříčí účelu řízení. Toto ustanovení by se dalo vztáhnout i na nesporná řízení, avšak v řízeních, kde hmotné právo neumožňuje subjektům dispozici s předmětem řízení (jak je tomu v nesporných řízeních) se institut přerušení řízení dosti omezí. Přerušení řízení je totiž podmíněno návrhem některého z účastníků (a nedostavení se bez předchozí omluvy k jednání) a v nesporných řízeních je právě tato dispozice účastníkům odebrána. Výjimkou je řízení o rozvodu, kdy nedostavení se účastníka k jednání znamená, že soud přeruší řízení vždy.

Úplná apelace

Pro svou povahu, účel, cíl a podstatu „nesporů" se v odvolacím řízení neuplatňuje princip neúplné apelace. Princip neúplné apelace znamená nemožnost navrhování nových důkazů v odvolacím řízení. Ve sporných řízeních se tato zásada uplatňuje. Tato zásada ještě zkoncentrovala řízení v rámci jedné instance. Stěžejním ustanovením o neúplné apelaci je § 119a a § 205a občanského soudního řádu. § 119a hovoří o nesporných řízeních. V uvedených řízeních neplatí povinnost soudce všechny účastníky poučit, že všechny skutečnosti musí uvést dříve, než vyhlásí rozhodnutí, protože později k nim nebude přihlíženo. Vynětí případů uvedených v § 120 odst. 2 je nasnadě. U sporů účastníci sledují jen své zájmy, které stojí proti sobě, jsou připraveni udělat vše proto, aby soudní spor vyhráli, a proto se snaží nalézat další důkazy pro posílení svých tvrzení. Neúplná apelace tuto jejich činnost nutí vměstnat jen do určité fáze řízení, poté se k novým skutečnostem a důkazům nepřihlíží.

[63] DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. **Občanský soudní řád,. Komentář** I. díl, 6. vydání, Praha: *C. H. Beck*, 2003. str. 548
[64] Srov. § 191 odst. 1 z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

V nesporných řízeních účastníci nestojí proti sobě a účelem řízení je všeobecná spravedlivá úprava pro zájem celé společnosti. Opět z tohoto důvodu podstupuje nesporné řízení odlišnou úpravu svého průběhu. Je více chráněno, více kontrolováno, podrobeno jiným procesním metodám a cílem je úprava práv, které se dotýkají nebo mohou dotýkat širšího okruhu osob. Proto i princip neúplné apelace se mimo jiných principů v nesporných řízeních nepoužívá a nesporným řízením není vlastní.

3. Aktuální problémy řízení nesporného podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník s ohledem na subjektivní názor

Cílem této kapitoly je zaměřit se na aktuální problémy některých nesporných řízení, které známe z platné právní úpravy Občanského soudního řádu a Občanského zákoníku. Nejprve se pokusím vymezit, která řízení jsou nesporná z hlediska předešlých kapitol, a dále se zaměřím (s ohledem na můj subjektivní názor) na to, ve kterých zásadách či charakteristikách se tato řízení odlišují.

V souvislosti s předešlými kapitolami, kde jsme si vymezili určité mantinely a charakteristiku pro nesporná řízení a v důsledku vlastního studia musím konstatovat, že podle páté hlavy třetí části občanského soudního řádu zde nejsou upravena všechna nesporná řízení. Na druhou stranu ne všechna řízení v této části jsou nesporná.

Obecně však jsou všechna řízení v páté hlavě třetí části OSŘ považována za nesporná. K tomuto názoru se přiklání například Alena Winterová, autorka mnoha učebnic pro civilní právo.[65] K výše uvedenému musím konstatovat, že zvláštní ustanovení v občanském soudním řádu už z hlediska názvu těchto ustanovení nemohu přiřazovat zcela k nesporným řízením. Ani z hlediska charakteristiky tato řízení nemusí být zcela nespornými. Jak už bylo řečeno, komplexní úprava nesporného řízení by byla složitým úkolem nejen pro odlišení tohoto řízení od řízení sporného, ale také kvůli jednotlivým odchylkám v samotných nesporných řízeních. Pokud bychom uvažovali nad zmíněným názorem, a to, že by se nesporná řízení upravila komplexně na jednom místě, mohli bychom pak pátou hlavu třetí části OSŘ rovnou pojmenovat jako „Nesporná řízení“. Dle mého

[65] WINTEROVÁ, A. a kol. **Civilní právo procesní**. 5. vydání. Praha: *Linde Praha, a.s.*, 2008, 403 – 405.

názoru není náhodou, že se výše uvedená část občanského soudního řádu nenazývá nesporná řízení. Srov. *„Část pátá občanského soudního řádu je nazvána „Zvláštní ustanovení“. Kdyby ji chtěl zákonodárce vyhradit pouze pro nesporná řízení, nepochybně by to učinil výslovně a nazval by tuto část přímo „Nesporná řízení“. Je proto nutné dovodit, že část nazvaná „Zvláštní ustanovení“ nemusí pojmově obsahovat pouze řízení nesporná, ale znamená jen to, co zákonodárce vyjádřil, tj. že obsahuje zvláštní řízení, obsahující zejména, nikoliv však pouze, řízení nesporná“*[66]

Je proto nutno pojem Zvláštní ustanovení chápat doslovně, protože tato ustanovení se užívají speciálně. Z hlediska úpravy našich řízení v prvním stupni je žádoucí vykládat si výše uvedená ustanovení jako odlišnosti od obecné úpravy civilního procesu podle částí předchozích v občanském soudním řádu. Pátá hlava třetí části tedy upravuje odchylky pro obecnou úpravu civilního procesu.

Dalším nezbytným krokem pro charakterizaci zvláštních ustanovení OSŘ vzhledem k nesporným řízením je fakt, že zvláštní ustanovení nepodávají úplný výčet nesporných řízení. Mezi nesporná řízení bychom mohli dále zařadit např. řízení o jmenování rozhodce nebo předsedajícího rozhodce, řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu podle § 120 odst. 2 OSŘ (o kterém bude více pojednáno později), řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů podle § 73 OSŘ a konečně i ve výkonu rozhodnutí má charakter nesporného řízení rozhodnutí o výchově nezletilých dětí podle § 272 a násl. OSŘ.[67]

Jak je vidět, nesporná řízení nejsou upravena výhradně jen ve „Zvláštních ustanoveních“ a například řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů je uvedeno bezdůvodně mezi předběžná řízení, ačkoli charakterem a svou podstatou je to také nesporné řízení. *„Toto řízení je svým charakterem zařazeno mezi tzv,. předběžná řízení proto, že souhlasným prohlášením rodičů o otcovství dítěte je vyřešena věc osobního stavu a předchází se tak případnému sporu o určení otcovství.“*[68] Tímto řízením se předchází případnému sporu. A nespornými

[66] ZIMA, P., **Sporné nesporné řízení.** *Právní fórum,* 2009, č. 6
[67] STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P. **Civilní proces a organizace soudnictví**. Brno: *Masarykova univerzita v Brně*, 2003, s. 338.
[68] STAVINOHOVÁ, J., SAHÁNEK, P. **Občanské právo procesní**, *nakl. Doplněk, MU v Brně,* 1992, str. 42

řízeními se předchází také určitým nežádoucím důsledkům neupravených vztahů. Chrání se jimi zájem společnosti o procesní ochranu právních vztahů.[69] V řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů je stejně jako v jiných nesporných řízeních řešena věc osobního stavu, patří do řízení o tzv. statusových věcech. Mezi statusové věci patří dále řízení o rozvod, neplatnost manželství, o určení zda manželství je či nikoli, o osvojení, o způsobilosti k právním úkonům a o prohlášení za mrtvého.[70] Jak je vidět, ačkoli úpravu řízení o určení otcovství nalezneme jinde než většinu nesporných řízení, svým charakterem bezpochyby patří mezi tato řízení. Odpověď nám podává i paragraf 120 občanského soudního řádu, kde je toto řízení zmíněno.

Lze tedy říci závěrem, že nesporná řízení nejsou seskupena v zákoně na jednom místě, avšak to neznamená, že pokud stojí samostatně, nejsou to nesporná řízení, jako je to v případě § 73 OSŘ.

3.1 Charakteristika řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu

Úpravu tohoto řízení nalezneme v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Vedle tohoto řízení, kterým může být skončen nájem bytu, umožňuje občanský zákoník skončení nájmu bytu podle § 710 ještě následujícími způsoby:

- **dohodou** (Dohoda musí být písemná, jinak je neplatná.)
- **uplynutím doby** (Pokud se jedná o nájem sjednaný na dobu určitou. Tato doba nelze prodloužit obecným ustanovením o konkludentním prodloužení nájmu.) {*Konkludentní prodloužení nájmu*: Prodlužuje se automaticky za stejných podmínek, pokud nájemce dál věc užívá a pronajímatel se nevyjadřuje. Potom platí, že doba nájmu, která byla dohodnuta na delší

[69] SCHELLEOVÁ, I. a kol., **Úvod do civilního řízení**, Praha, EUROLEX BOHEMIA, s.r.o., 2005, str. 149

[70] STAVINOHOVÁ, J., SAHÁNEK, P. **Občanské právo procesní**, *nakl. Doplněk, MU v Brně*, 1992, str, 46

dobu, než jeden rok se prodlužuje o jeden rok a byla-li doba dohodnuta na méně než rok, tak je prodloužení na stejnou dobu.}

- **smrtí nájemce** (Pokud nenastane přechod nájmu)
- **splynutím pronajímatele a nájemce**
- **skončením vykonávání práce pro zaměstnavatele, který nájemci pronajímá byt**
- **zánikem bytu**
- **zánikem členství v družstvu, jedná-li se o družstevní byt**
- **odstoupením od smlouvy**
- **výpovědí ze strany nájemce**
- **výpovědi ze strany pronajímatele bez přivolení soudu**

Ze strany pronajímatele známe dva druhy výpovědi. Jsou to výpovědi s přivolením soudu a bez přivolení. Výpověď musí být v každém případě písemná. Pronajímatel musí narozdíl od nájemce ve své výpovědi vždy uvést důvod, proč podává výpověď. Výpověď ze strany pronajímatele podléhá vyšší zákonné kontrole, protože pronajímatel může vypovědět smlouvu o nájmu bytu jen z taxativně vymezených důvodů. Tyto důvody nalezneme v § 711 Občanského zákoníku. Jedná se převážně o prohřešky ze strany nájemce nebo se jedná o situace, kdy nájemce byt neužívá, má byty dva či se jedná o byt zvláštního určení a nájemce není zdravotně postižená osoba. Zde mluvíme o výpovědi ze strany pronajímatele, která nepotřebuje přivolení soudu.

Výpověď s přivolením soudu, která je upravena v § 711a občanského zákoníku obsahuje čtyři důvody, pro které musí pronajímatel žádat soud o přivolení. Z logiky věci vyplývá, že se jedná o důvody hodné většího zřetele soudu. Jsou to důvody, jejichž posouzení je obtížnější z hlediska objektivity a spravedlivosti, než jsou důvody uvedené v § 711 občanského zákoníku. U těchto důvodů je proto potřeba projednání věci soudem a vyslovení jeho souhlasu. Tyto důvody jsou:

- **Pronajímatel potřebuje byt pro sebe či rodinu.** (Nájemce však má právo na náhradní byt.)

- **Pronajímatel potřebuje služební byt využívaný nájemcem pro jiného svého pracovníka.** (Srov. § 685 Obč. z.. Nestačí, že nájemce přestal pro pronajímatele pracovat, zároveň musí pronajímatel potřebovat byt pro jiného pracovníka. Nájemce pak má právo na přístřeší.[71])

- **Je tu veřejný zájem na opravách v bytě či celém domě, kde se byt nachází.** (Nájemce má právo na náhradní byt.)

- **Jde-li o byt, který souvisí stavebně s prostory, určenými k provozování obchodu nebo jiné podnikatelské činnosti a nájemce nebo vlastník těchto nebytových prostorů chce tento byt užívat.**

Jak je vidět, jedná se o velmi specifické případy, kdy se pronajímatel musí obrátit na soud, aby byla zajištěna objektivita toho, kterého případu. Přivolení soudu k výpovědi může nastat v případě, pokud výpověď nájmu byla doručena nájemci. Nejpozději lze doručit nájemci výpověď současně s návrhem na přivolení soudu k výpovědi. Hmotně právní účinky nenastávají jen podáním návrhu. Rozhodnutí soudu nemůže zastoupit hmotně právní úkon pronajímatele. Nelze ztotožňovat výpověď z nájmu bytu a návrh na přivolení soudu. Výpověď lze chápat jako hmotně právní úkon, který musí splňovat všechny náležitosti. Podání návrhu k soudu je potom procesně právní úkon. Mezi těmito dvěma úkony existuje podmíněnost a ta je zřetelná tím, že řádná výpověď z nájmu bytu je hmotně právní podmínka pro podání návrhu na přivolení soudu k výpovědi. Výpověď pak může být součástí návrhu k soudu.

[71] „V rozhodnutí Krajského soudu:
v Hradci Králové (č.j. 19 Co 690/97) byl vysloven názor, že i přístřeší, pokud se jím rozumí provizorium do doby, než si povinný opatří řádné ubytování, musí dosahovat té standardní kvality, aby realizací výkonu rozhodnutí nedošlo k porušení práva povinného na zachování jeho lidské důstojnosti. Z hlediska stavebně technického uspořádání musí být přístřeší způsobilé k celoročnímu bydlení, přímo osvětlené, větratelné, s možností přímého nebo nepřímého vytápění, se zajištěním přístupu k sociálnímu zařízení-byť společnému pro více uživatelů. Z hlediska hygienického musí být zdravotně nezávadné.“ **Komentář k novele Občanského zákoníku č. 107/2006 Sb.,** dostupní na http://www.mmr.cz [citováno dne 9. 4. 2012]

Praxe užívá pro označení podání k soudu termínu žaloba i návrh[72]. Nelze tedy zde hledat hlavní kritéria, jestli řízení řadit pod sporná a nebo nesporná řízení.

Z hlediska formální či materiální pravdy také nenalezneme pro toto řízení jasné ohraničení. V tomto řízení se projevuje jak zásada formální pravdy, tak i zásada materiální pravdy. Soud bude formálně zkoumat platnost výpovědi s ohledem hlavně na naplnění výpovědních důvodů. Naproti tomu ale soud používá i důkazy, které nebyly stranami navrženy. (Srov. § 120 odst. 2 OSŘ) Z tohoto hlediska se jeví toto řízení na hranici mezi sporným a nesporným řízením.

Je nutné zmínit, že nájem nemůže skončit před skončením tohoto řízení. Výpovědní lhůta začíná běžet nejdříve prvním dnem kalendářního měsíce, který následuje po právní moci rozhodnutí o přivolení k výpovědi z nájmu bytu. Před novelizací občanského zákoníku zák. č. 107/2006 Sb., byla povinnost soudu určit, ke kterému dni nájem bytu končí. Z tohoto hlediska by se toto řízení zařazovalo spíše mezi sporná řízení, protože v nesporných řízeních usnesení nabývá vykonatelnosti již doručením, pokud v něm nestojí, že je vykonatelné až po nabytí právní moci. V řízeních o přivolení soudu k výpovědi z nájmu bytu se užívá formy rozsudku.[73]

Právní úprava pamatuje na určité sankce, o kterých v tomto řízení soud také rozhoduje. Pro případ, že pronajímatel nevyužije uvolněného bytu bez vážných důvodů, ačkoli změnil účel ve výpovědi a tento účel tedy nakonec nebyl naplněn, na návrh nájemce může soud uložit pronajímateli, aby uhradil nájemci náklady na stěhování a také další náklady spojené s potřebnou úpravou náhradního bytu. Dále může soud rozhodnout na návrh toho, kdo poskytl bytovou náhradu, aby pronajímatel této osobě uhradil přiměřenou náhradu. Výše uvedené sankce může soud uložit pod podmínkou, že byly navrženy. Zde se spíše projevuje opět zásada dispoziční, podobná sporným řízením, protože zmíněné návrhy na uložení

---

72 „Jde o řízení, která lze zahájit i bez návrhu, tedy usnesením soudu (např. řízení ve věcech péče o nezletilé) a o další již výhradně **návrhová** řízení výslovně vyjmenovaná v ustanovení §120 odst. 2 o. s. ř. (např. řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, o určení rodičovství)". SVOBODA, K. **Jak vyzrát na „nespory".** *Právní fórum*, 2007, č. 4, str. 130

73 „K odvolání žalobce Krajský soud v Brně (odvolací soud) rozsudkem ze dne 3. 12. 2003, č. j. 19 Co 275/2002-78, změnil **rozsudek** soudu prvého stupně tak, že přivolil k výpovědi z nájmu pro neužívání bytu bez vážných důvodů (§ 711 odst. 1 písm. h/ obč. zák.)." **Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2005,** Sp. Zn. 26 Cdo 826/2004

zaplacení výše uvedených nákladů jsou v rukou stran a soud o nich nerozhodne ex offo.

Ze zmíněných hledisek je patrno, že řízení o přivolení soudu k výpovědi z nájmu bytu stojí z určitého pohledu v rámci sporných řízení a jindy zase v nesporných. Obecné pravidlo pro toto řízení, které by jasně vymezilo, že řízení spadá jen pod sporná či nesporná řízení bude obtížné nalézt.

S ohledem na vlastní studium problematiky nesporných řízení bych se chtěl pokusit o stručné vymezení vlastností tohoto řízení. Pro sporná řízení platí, že soud, aby mohl ve věci meritorně rozhodnout, zkoumá, jestli účastníkům toho kterého řízení přísluší věcná legitimace. Věcná legitimace znamená stav, kdy účastníci soudního řízení jsou nositeli subjektivních hmotně-právních práv a povinností. V našem případě je věcnou legitimací pronajímatele subjektivní právo vlastnické, kterého se domáhá. Na druhé straně je nájemce, jehož věcnou legitimací je tvrzení, že je nositelem závazkového nájemního práva. Výpověď s přivolením soudu podává pronajímatel, tedy individuální subjekt, který se domáhá svého vlastnického práva. Naproti tomu zde vystupuje nájemce, jenž má zájem a záměr užívat byt. Z výše uvedeného je zřejmé, že zde dochází ke střetu. Zájmy obou stran se střetnou, protože byt je jen jeden a oba mají zájem s bytem disponovat. Pronajímatel se domáhá vlastnického práva a nájemce práva závazkového a promítá se zde existence sporu. Sporné řízení, včetně mnoha dalších vlastností, uvedených v předešlých kapitolách má charakter sporu o právo a ten je zde patrný. Je to spor o práva odlišná, ale cíl je stále jeden (užívat byt).

Může však nastat situace, že nájemce by v určitém případě uvítal výpověď ze strany pronajímatele, ať už z jakýchkoli důvodů. Nebyl by tu tedy spor, z hlediska psychologie a lidského uvažování a cítění, ale přesto by se přivolení k výpovědi hmotně právně týkalo jedné věci (bytu). Tuto věc by nechtěly obě strany, ale už jen pronajímatel. Procesně právně by stále řízení vykazovalo svým průběhem znaky sporných řízení (bez ohledu na vůle stran). Opět se zde projevuje princip spornosti řízení podle toho, jestli je rozpor ve vůlích stran jak tvrdí Stavinohová. Ve zmíněném případě však rozpor mezi vůlemi stran není, a přesto formálně a procesně právně hovoříme o sporném charakteru tohoto řízení.

Je zde nasnadě však zmínit, že tento případ, kdy nájemce tuto výpověď uvítá, by se dal řešit dohodu. Tento případ jsem ale stejně zmínil, protože bez ohledu na vůle stran, je procesní postup stejný a řízení má ráz sporu.

Řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu narozdíl od jiných nesporných řízení lze také ukončit smírem, který není obvyklý pro nesporná řízení.[74]

Co se týká formy rozhodnutí pro řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, pak skutečnost, že lze toto řízení ukončit smírem, napovídá, že lze v těchto věcech vydat rozsudek pro zmeškání podle § 153b odst. 3. Rozhodnutí by poté mělo formu rozsudku. O těchto řízeních lze tedy říci, že mohou být skončena jak soudním smírem, tak rozsudkem pro zmeškání. Ačkoli rozhodnutí soudu v těchto případech neukončuje nájem, má konstitutivní povahu sporného řízení. *„Diskusní otázkou na § 153b odst. 3 o.s.ř. jsem směřoval k problému, zda lze v případě řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu rozhodnout rozsudkem pro zmeškání. V předchozí reakci jsem se pokusil ukázat, že rozhodnutí, kterým soud přivoluje k výpovědi, není „čistým" konstitutivním rozhodnutím, neboť samo o sobě neruší nájemní vztah, nýbrž pouze vytváří právní skutečnost, která je jednou z podmínek zániku tohoto poměru. Má-li u přivolovaček platit, že nelze vydat rozsudek pro zmeškání, bylo by třeba říci, že zákaz podle § 153b odst. 3 o.s.ř. na ně nedopadá přímo (mluví se tam o případech „zrušení právního poměru"). Už tohoto důvodu je potřeba případný zákaz řádně zdůvodnit, což judikatura nečiní."*[75]

Ačkoli by se dalo zařazovat řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu bezvýhradně do řízení nesporných jen na základě skutečnosti, že jsou obsažena v § 120 odst. 2 OSŘ, je nutné říci, že zákonodárce v tomto vymezení nevyužil možnosti, že by uvedená řízení nazval jako nesporná. Proto výše uvedené vymezení je nutno chápat jen podle znění zákona a v zákoně stojí, že tento paragraf upravuje pouze důkazní povinnost. Kromě zmíněného, ani v § 120 odst. 2 OSŘ nejsou vymezena všechna nesporná řízení jako např. řízení o rozvod. Vymezená řízení toto ustanovení specifikuje jen co do průběhu a rozsahu dokazování. Paragraf 120 odst. 2 OSŘ nepovažuji za výhradní kritérium a definici

[74] SVOBODA, K. **Jak vyzrát na „nespory"**. *Právní fórum*, 2007, č. 4, str. 130

[75] PULKRÁBEK, Z. **Lze vydávat konstitutivní soudní rozhodnutí na základě analogie?** *Jiné právo*, 2011, 25. května 11:43. **[**citováno 15. 10. 2012**]** dostupný na http://jinepravo.blogspot.cz/2011/05/lze-vydavat-konstitutivni-soudni.html

pro to, co jsou nesporná řízení. V tomto ustanovení nalezneme například úpravu důkazní povinnosti i pro řízení o některých otázkách obchodních společností, družstev a jiných právnických osob (§ 200e OSŘ). Některé soudy však řízení mezi společností a jejím akcionářem považují za sporné, jako např. Vrchní soud v Praze.[76] I z tohoto důvodu nepovažuji řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu jako nesporné.

3.1 Porovnání dosavadní právní úpravy opatrovnictví s úpravou v zákoně č. 89/2012 Sb.

V této kapitole bych se chtěl pokusit porovnat úpravy opatrovnictví, jak podle dosavadního občanského zákoníku, tak podle nového občanského zákoníku. Dále bych se chtěl také zamyslet nad tím, jestli procesní úprava podle občanského soudního řádu je dostačující pro novou hmotně-právní úpravu tohoto řízení. Myslím, že pokud se zabýváme mantinely pro vymezení sporných či nesporných řízení, hodí se v této kapitole, abychom hlediska, podle kterých jsme sporná řízení odlišovali od řízení nesporných, aplikovali i na novou právní úpravu řízení opatrovnického. Závěrem bude konstatování, v jakém pohledu je nová úprava spíše sporným řízením či naopak nesporným. Konečně bych se chtěl pokusit poukázat na případné žádoucí změny procesních ustanovení vzhledem k charakteristice nové hmotně-právní úpravy.

Funkce opatrovníka je v obou úpravách v zásadě shodná. Jedná se o zastoupení osoby. V dosavadní úpravě je hlavním kritériem pro ustanovení opatrovníka osobě to, že tyto osoby musí mít opatrovníka na základě zákona. Zákonné vymezení pak předkládá § 27 a § 29 obč. zákoníku, kdy je opatrovník ustanoven osobě, jejíž způsobilost k právním úkonům byla omezena nebo tato osoba byla způsobilosti k právním úkonům zbavena. Další okolnosti pro ustanovení opatrovníka potom jsou: neznámý pobyt osoby, ochrana zájmů osoby, veřejný zájem a případně jiný vážný důvod.

[76] Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, Sp. zn. 14 Cmo 370/2004, Srov. ZIMA, P., **Sporné nesporné řízení.** *Právní fórum,* 2009, č. 6, str. 26, 27

Novější úprava podle Obecných ustanovení o opatrovnictví sleduje také ochranu zájmů a naplňování práv osoby. A v úpravě Opatrovnictví člověka v § 462 pak předkládá podobné důvody jako úprava dosavadní.

3.1.1 Důvody pro zařazení pod nesporná řízení

Pokud se zamyslíme nad důvody, proč by podle nové úpravy bylo toto řízení řízením nesporným, tak můžeme uvést následující:

1) V tomto řízení se jedná o úpravu vztahu mezi účastníky do budoucna, narozdíl od řízení sporného, kde se jedná o ochraně ohroženého či porušeného subjektivního práva. Toto řízení má funkci preventivní. Jedná se o řízení statusové.

2) Podle místní příslušnosti vycházíme u opatrovnických řízení z dosavadní úpravy OSŘ, a to v § 88 písm. f.

3) Na toto řízení stále platí zásada nepoužití principu neúplné apelace podle § 205a odst. 2.

4) Formou rozhodnutí je usnesení v souladu s § 192 odst. 2 OSŘ. Toto rozhodnutí má konstitutivní povahu.

5) Sledování veřejného zájmu. Vznik, zánik či změna právních poměrů nejsou nechány jen na vůli subjektů. *„Soud jmenuje opatrovníka člověku, je-li to potřeba k ochraně jeho zájmů, nebo vyžaduje-li to veřejný zájem. Soud jmenuje opatrovníka zejména tomu, koho ve svéprávnosti omezil, tomu, o kom není známo, kde pobývá, neznámému člověku zúčastněnému při určitém právním jednání nebo tomu, jehož zdravotní stav mu působí obtíže při správě jmění nebo hájení práv.“* (§ 465 odst. 2. zák. č. 89/2012 Sb.)

6) Okruh účastníků je stanoven druhou a třetí definicí o účastnících.

7) Neuplatnění zásady ne bis idem. Opatrovník může být svým návrhem nebo pro porušení svých povinností soudem odvolán. Úprava nezakazuje, že by se stejný opatrovník nemohl opatrovníkem znovu stát.

3.1.2 Hmotně-právní odlišnosti obou úprav

Z hlediska hmotného práva bychom mohli nalézt rozdíl v úpravě opatrovnictví například v tom, že občanský zákoník z roku 1964 omezuje oprávnění opatrovníka jednat za osobu jen ve věcech, kde dochází ke střetu zájmů opatrovníka a opatrovance.

Naproti tomu v novější úpravě jsou stanoveny konkrétnější situace, kdy opatrovník není oprávněn za opatrovance jednat. Jedná se o věci týkajících se vzniku a zániku manželství, výkonu rodičovských povinností a práv, pořízení pro případ smrti a prohlášení o vydědění včetně jejich odvolání. Nově je v pozdější úpravě zaneseno ustanovení, že opatrovník nemůže požadovat za svou činnost odměnu. Naproti těmto zákazům má opatrovník podle nové úpravy nově právo požádat, aby ho soud jako opatrovníka odvolal.

Nový občanský zákoník se snaží předejít situaci, kdy záležitosti člověka jsou svěřeny jen jedné osobě.[77] Za účelem jisté demokratičnosti v problematice jak nakládat s osudy člověka je § 472 založena nově instituce opatrovnické rady. Tato opatrovnická rada má jakousi kontrolní a konzultativní funkci ve vztahu k opatrovníkovi. Tato opatrovnická rada může vzniknout za splnění dvou podmínek, a to když je ustanoven opatrovník a druhou podmínkou je, že ustanovení opatrovnické rady žádá opatrovanec nebo každá osoba opatrovanci blízká. Je tím podchyceno to, aby opatrovnická rada byla zřizována tam, kde je projevován o opatrovance zájem ze strany jeho osob blízkých a jeho přátel. Zde se setkáváme nově s označením jistého okruhu osob, kteří na základě přátelství mohou zastávat určitou funkci. V celém občanském zákoníku z roku 1964 nenalezneme termín přátelství. Pro účast osoby v opatrovnické radě musí být ale naplněna podmínka, že osoba, která se uchází o funkci v opatrovnické radě, musí osvědčit dlouhodobý zájem o opatrovance. V opatrovnické radě pochopitelně nemůže být opatrovník. V § 480 je pak pamatováno na rozhodování v zásadních věcech, je zde vymezeno 6 okruhů záležitostí, které si žádají souhlas opatrovnické rady.

[77] **Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku.** Poslanecká sněmovna PČR, Vláda ČR, 1. 5. 2011

Ve věcech správy majetku musí nově opatrovník, jehož funkce končí, doručit vyúčtování správy jak soudu, tak ale i opatrovanci.

Nová úprava opatrovnictví je značně obsáhlejší a je v ní vyčleněno pár ustanovení o opatrovnictví právnické osoby. Zde jsou stanoveny přesné podmínky, kdo může být opatrovníkem pro právnickou osobu. Působnost opatrovníka se zde řídí přiměřeně ustanoveními o působnosti statutárního orgánu.

3.1.3 Limity pro zařazení pod nesporná řízení, odlišnosti z hlediska procesního práva

Jak z § 192 OSŘ, tak z § 465 nového občanského zákoníku není patrno, jak je zahájeno řízení opatrovnické. Vycházejme tedy z toho, že věta *„Předseda senátu je povinen postarat se o to, aby byl ustanoven opatrovník osobám, které ho podle zákona musí mít.“* (§ 192 odst. 2 OSŘ) zakládá způsob zahájení tohoto řízení ex offo. Jelikož toto řízení není výslovně uvedeno ani v §120 odst. 2 OSŘ, tak ho musíme chápat jako řízení, které lze zahájit i bez návrhu.

Toto řízení lze však podle nové právní úpravy zahájit i návrhem, jak je zřejmé z ustanovení § 469 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb. Jedná se o situace člověka, který má zdravotní potíže a tyto mu způsobují obtížné hájení jeho práv. Na jeho návrh pak soud určí opatrovníka. Zde se tedy poprvé v nové právní úpravě setkáváme se zahájením tohoto řízení návrhem.

Vedle výše uvedeného není bez zajímavosti, že podle nové právní úpravy se předně opatrovník vybírá na návrh opatrovance. (§ 471 nového obč. zák.) Teprve není-li to možné, jmenuje soud opatrovníkem příbuzného opatrovance či osobu blízkou nebo jinou osobu splňující podmínky. Zde se opět setkáváme s návrhem. Je otázkou zda-li se jedná o návrh, kterým řízení je zahájeno, nebo jestli je to návrh opatrovance, ke kterému byl vyzván soudem. Nasnadě je zvážení dvou procesních situací:

1) Řízení je zahájeno ex offo a výše uvedený návrh je reakcí opatrovance na výzvu soudu.

2) Řízení je zahájeno návrhem opatrovance (jak by se mohlo stát v souladu s § 469) a součástí tohoto návrhu je návrh, kdo by měl být určen jako opatrovník.

- za předpokladu, že zákonodárce měl na mysli druhou situaci, by bylo žádoucí v procesní úpravě vymezit ustanovení o těchto návrzích.

Z hlediska účinků rozhodnutí v tomto řízení se zde předně vyskytuje účinek konstitutivní. Usnesení soudu zakládá povinnosti opatrovníkovi. Nová hmotně-právní úprava pamatuje na situaci, kdy zemře opatrovník. Pokud opatrovník zemře, opatrovnictví nezaniká. Stejně tak požádá-li opatrovník o to, aby byl soudem odvolán, opatrovnictví nezaniká, protože soud jmenuje zároveň nového opatrovníka. Jmenování nového opatrovníka poté má deklaratorní povahu, protože deklaruje právo opatrovance na pokračující opatrovnictví.

Z hlediska ukončení opatrovnictví ani zde nemůžeme jasně definovat, jestli toto řízení zařadit výhradně pod nesporná řízení. Soud ukončuje ex offo opatrovnictví v souladu s § 463 n.obč.z. pokud opatrovník neplní své povinnosti. Dále může být opatrovnictví ukončeno návrhem opatrovníka. Po podání žádosti o odvolání, soud opatrovníka odvolá. Dispozici s ukončením tohoto řízení má dokonce i opatrovanec. Ve výše uvedeném řízení, kdy osoba, jejíž zdravotní stav neumožňuje zdárné hájení jejích práv, může svým návrhem požádat soud o jmenování opatrovníka. Výhradně v tomto řízení může opatrovanec řízení i návrhem ukončit.

- I tyto návrhy by mohly být přesně definovány v procesních předpisech.

§ 462 n.obč.zák. zakazuje opatrovníkovi požadovat od opatrovance odměnu. Pokud se jedná o povinnost správy jmění, lze odměnu za správu jmění opatrovníkovi přiznat. O výši rozhodují následující aspekty: náklady správy, hodnota majetku, časová náročnost a pracovní náročnost správy. Výši určí soud. Ani nová hmotně-právní úprava ani dosavadní procesní úprava nepodává způsob, jakým lze tuto odměnu získat.

- V procesní úpravě by se mělo objevit, jestli soud k této situaci přihlíží ex offo nebo jestli je přiznání této odměny v rukou opatrovníka pomocí návrhu.

Dosavadní procesní úprava je dostačující v tom smyslu, že po jmenování opatrovníka jeho povinnosti nejsou primárně určeny hmotnou úpravou, (ta je v novém občanském zákoníku obsáhlejší) ale hlavně usnesením soudu v souladu s § 192 OSŘ odst. 2. Důležitost tohoto ustanovení je patrná ve spojení s § 466

nového občanského zákoníku: „*K povinnostem opatrovníka náleží udržovat s opatrovancem vhodným způsobem a v potřebném rozsahu pravidelně spojení, projevovat o opatrovance skutečný zájem, jakož i dbát o jeho zdravotní stav a starat se o naplnění opatrovancových práv a chránit jeho zájmy.*“ Dbát o zdravotní stav osoby v dostatečné míře je nespecifický okruh vymezení. Tato péče se musí vykonávat například i několikrát denně. Proto je výhodou, že dosavadní procesní úprava pamatuje na to, že přesné vymezení povinností udá soud ve svém usnesení.

Naproti výše uvedenému musíme závěrem konstatovat, že aktuální procesní úpravě řízení o opatrovnictví by zajisté pomohlo, kdybychom v ní nalezli přesnou specifikaci návrhů, které mají subjekty tohoto řízení k dispozici a kdy se musí spolehnout pouze na činnost soudu ex offo.

4. Úvaha nad nutností přijetí speciálního zákona pro nesporná řízení

Při úvaze jestli je nutné pořídit speciální zákon pro komplexní úpravu nesporných řízení nejprve musíme konstatovat, že pokud zákonodárce mohl, a přesto nezvolil a nevymezil výslovnou a pojmenovanou část v občanském soudním řádu, která by se týkala jen nesporných řízení, tak stejně tak nebyl veden potřebou, že je nezbytné mít pro nesporná řízení celý zákon. Otázka absolutního odlišení institutu nesporných řízení od řízení sporných je už od druhé poloviny devatenáctého století předmětem mnoha debat právníků a specialistů civilního práva a do dnešní doby nebyla nikdy zodpovězena. Pro hledání odlišností mezi sporným a nesporným řízení po vlastním studiu problematiky nesporných řízení zastávám názor Karla Svobody, jenž tvrdí, že případné rozdíly mezi sporným a nesporným řízením nelze nalézt nikde jinde než v textu zákona. Naproti tomu odmítám myšlenku Františka Zoulíka, který podrobuje zkoumání platného textu zákona kritice. Podle Zoulíka tato metoda vede jen ke zjišťování odlišností procesních, které ale většinou pramení jen z nahodilosti, bezdůvodnosti či z tradice.[78] Myslím, že vycházet z textu zákona při rozborech jednotlivých řízení zda jsou sporná či nesporná není na škodu, protože případné vypracování speciálního zákona pro nesporná řízení by znamenalo opět použití textu zákona. Který jiný závazný text připadá v úvahu při tvorbě či úmyslu vytvořit speciální zákon, než právě text současných zákonů. Vedle mnoha postojů a názorů specialistů a právníků na výše uvedenou problematiku je stále nejstěžejnější výchozí bod-současná právní úprava a otázka jak ji upravit či ucelit. Problematika odlišení nesporného řízení od „zbytku“ je tak rozsáhlá a složitá, že pominout již zpracované zákony pro případnou tvorbu speciálního kodexu by bylo nežádoucí.

K zamyšlení nad tím, zda-li je potřeba speciální úprava nesporných řízení je důležitý fakt, který tvrdí Zoulík, s nímž se ztotožňuji. I v rámci jednotlivých nesporných řízení existují totiž takové rozdíly, že některé instituty v určitém

[78] Srov. ZOULÍK, F., **Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu**, *Praha: ACADEMIA*, 1969, str 104

případě platí a jindy neplatí. Při projednání některých záležitostí stejného řízení platí určité instituty a v projednávání jiných záležitostí platí instituty odlišné. *„Tyto všechny okolnosti způsobují, že již jen prostý výpočet odlišností v průběhu řízení sporného a nesporného by byl značně rozsáhlý.“*[79] S ohledem jen na tyto rozdíly by byl speciální zákon velmi rozsáhlý. Spousta dalších ustanovení zákona by se pak věnovala dalším rozdílům v rámci nesporných řízení a bylo by žádoucí vymezit i rozdíly v průběhu i některých konkrétních nesporných řízeních.

S ohledem nad stručným průřezem problematiky nesporného řízení, který je cílem této práce, musíme konstatovat, že agenda všech nesporných řízení není homogenním celkem a pokud některý teoretik by vymezil společné vlastnosti pro všechna nesporná řízení, bylo by těchto vlastností velmi málo. Vedle těchto vlastností by byly další vlastnosti, které by se daly zařazovat jen k některým nesporným řízením. Výsledkem by byl stav, že by byla všechna nesporná řízení sepsána v jednom zákoně, ale tato nesporná řízení by stejně figurovala samostatně, jako se samostatně uplatňují v praxi. Ty vlastnosti, průběh, zásady apod. by se u některých těchto řízení uplatňovaly, u jiných zase ne a zde by se uplatňovaly zase jiné, které by nebyly vlastní těm předchozím řízením. Nesporná řízení nepovažuji za homogenní celek, a proto při zamyšlení nad potřebou nového speciálního zákona si musíme odpovědět na otázku, v čem by nový zákon byl přínosem. Pokud by speciální zákon jen sepsal a seřadil všechna nesporná řízení a přitom by nebyly vytvořeny charakteristiky, které by všechna nesporná řízení specifikovaly a platily by bezvýhradně, situace by vlastně zůstala stejná jako je teď, jen s rozdílem, že úpravu nesporných řízení dnes nalezneme ve více zákonech či na více místech jednoho zákona.

Zákonodárce by při tvorbě speciálního zákona měl nelehkou úlohu. Je otázkou zda-li by při kompletaci všech nesporných řízení měl přihlížet k praxi, k názorům právníků, specialistů procesualistů či k judikatuře soudů. *„Dělení řízení na sporné a nesporné je dělení teoretické, vyplývající ze samé podstaty projednávaných věcí. Někdy se stává, že zákonodárce, rozhodující o zařazení věcí do řízení sporného či nesporného, zařadí z různých důvodů věc spornou do procesu nesporného a naopak. Problémy z toho vzniknuvší musí být řešeny v kontextu samé podstaty*

[79] ZOULÍK, F., **Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu**, *Praha: ACADEMIA,* 1969, str 104

projednávaných věcí. Dojde-li k zařazení sporné věci ze své podstaty do řízení nesporného, nemůže být odstraněna skutečnost, že jde o spor mezi stranami, tj. účastníci takového řízení mají svou podstatou postavení sporných stran a řízení se svou strukturou musí rovnat řízení spornému.“[80] I Ústavní soud se přiklání při jakémkoli hodnocení a rozboru charakteru řízení vycházet z hmotně právní podstaty věci.

Ani aspektem věcné příslušnosti se nelze řídit při hledání odpovědi kam které řízení zařadit. „*Pro zařazení právního vztahu do některé uvedené kategorie je rozhodný obsah právního vztahu, nikoli to, jak je diferencována věcná příslušnost.“*[81] Jak je vidět podle různých textů a názorů procesualistů, případná tvorba speciálního předpisu pro řízení nesporné by narážela na mnoho výhrad a výjimek, které podle různých názorů zamezují využít toho či onoho principu. Pravidel, kterých bychom se mohli řídit při stanovování konečné kompletní charakteristiky pro všechna nesporná řízení je málo. Názory procesualistů se liší i podle toho, jestli se autor věnuje rozboru nesporného řízení z hlediska hmotně právního a nebo z hlediska procesně právního. Oba autoři dochází k různým názorům a zpracování konsolidovaného celku v oblasti „nesporů“ se stává neuskutečnitelným. Při tvorbě speciálního zákona by se tím pádem zužoval obsah principů, které by se daly použít, nakonec by jich zbylo velmi málo.[82]

Při zamyšlení, které principy by nám zbyly pro definici nesporných řízení, by se zákonodárce mohl opřít o určitá kritéria a odchylky obecné, jež jsou společné pro několik druhů nesporných řízení a zároveň se těmito kritérii dají tato řízení odlišit od sporného řízení.[83] Mezi tyto opěrné body by mohla patřit zahájení některých řízení usnesením na základě § 81 OSŘ a zásada materiální pravdy zakotvená v § 120 odst. 2 OSŘ. Jak je vidět, opět ale čerpáme ze zákona, takže nepřicházíme s ničím novým.

Při úvaze o potřebě nového předpisu se v konečné fázi musíme zamyslet také nad tím, v čem by nový zákon prospěl problematice nesporných řízení. Případné

[80] **Nález** Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 954/09 ze dne 16.3.2010
[81] WINTEROVÁ, A.; POKORNÝ, M.; RUBEŠ, J. **Občanský soudní řád a předpisy související**, 6. vydání, Linde 1996, str. 29
[82] „Podobný jednotící znak mezi zvláštními typy řízení, které jsou upraveny v páté hlavě třetí části o. s. ř., lze jen stěží hledat.“ SVOBODA, K. **Je třeba závést nespory?** *Právní fórum*, 2010, č. 8, str. 369
[83] Tamtéž

zavedení tohoto předpisu by mělo přinést snadnější orientaci soudců v případech, které budou řešit. Vymezení sporů a „nesporů“ by muselo být vyřešeno nejdříve po stránce idejí, poté by muselo být podrobeno kritice hmotně právní a později by muselo být kvalitně nalezeno procesně právní hledisko a zásady, které by pro nesporná řízení platily bezvýhradně. Tento předpis by pomohl právníkům a advokátům v orientaci jakým způsobem mají chránit svého klienta z hlediska věcné příslušnosti, která není upravena stejně, dokazování, průběhu řízení, přípravy na jednání a také by byla jasně definována problematika opravných prostředků, které v případě některých nesporných řízení mohou projednávanou věc změnit tak, že to není ve prospěch odvolatele. Účinnost zákona by se musela projevit snadnějším průběhem všech řízení a v rychlosti jejich vyřešení. Jasným vymezením by nesporná řízení nebyla napadána žalobami z důvodů odlišného názoru klientů a jejich právních zástupců na charakter soudního vedení a zařazení jejich řízení právě pod „nespory“.

Domnívám se, že pro svou nehomogennost jsou nesporná řízení nevhodná k ucelení a to jak v rovině mimoprávní, tak v rovině názorů různých autorů procesního práva a v poslední řadě v rovině našeho platného procesního práva, kde se nesporná řízení vyskytují na různých místech. *„Je zřejmé, že typologie civilních řízení je trochu složitější a neomezuje se jen na sporná a nesporná řízení. Naopak, je nutné akceptovat, že určitá řízení se vymykají tomuto striktnímu dělení.“*[84]
Přijetím zákona pro nesporná řízení, který by řízení nesjednotil na základě společných zásad a nezodpověděl by otázku, které řízení kam bezpochyby zařadit. Jediným přínosem tohoto zákona by pak byla skutečnost, že pro úpravu nesporných řízení nemusíme nahlížet do tolika předpisů.

Obávám se, že nalézt společnou červenou nit, která by se táhla podstatou všech nesporných řízení, bude velmi obtížné.

[84] ZIMA, P., **Sporné nesporné řízení.** *Právní fórum*, 2009, č. 6, str. 26, 27

5. Závěr

Tato práce měla absolventům právnických fakult a budoucím advokátům osvětlit institut nesporného řízení a přiblížit definice nesporného řízení.

Při studiu problematiky nesporných řízeních jsem dospěl k názoru, že procesualisté se lišili v názorech nejen z hlediska jejich mimoprávních idejí, ale také z hlediska rozboru nesporných řízení z pohledu hmotně právního nebo na druhé straně jen z pohledu procesně právního. Úvahy procesualistů však byly velkým přínosem pro naši úpravu nesporných řízení, i když se nikomu z nich nepodařilo nalézt všechna specifika pro nesporná řízení. Někteří procesualisté dokonce odmítali vymezení rozdílů nesporných řízení na úrovni teoretické, nýbrž definiční kritéria hledali rozborem platného práva procesního.

Právní úpravě jsem se věnoval i já a zastávám názor, že při rozborech toho kterého řízení je nutné vycházet z textu zákona a pochopit záměry a důvody které vedly zákonodárce. I ve znění zákonů se dají nalézt znatelné rozdíly mezi sporným a nesporným řízením a posléze i mezi různými nespornými řízeními navzájem.

V této práci jsem se s ohledem na výše uvedené poznatky pokusil vymezit co nejvíce rozdílů mezi řízením sporným a nesporným z hledisek: účel řízení, účinky rozhodnutí jednotlivých řízení, povaha a podstata řízení jako takového, vymezení účastníků, procesní zásady obou řízení či v poslední řadě charakter řízení z hlediska dokazování. V této kapitole se podařilo nalézt široký výčet kritérií pro odlišování mezi sporným a nesporným řízením. Je však nutno podotknout, že nalezení těchto kritérií v sobě přináší limity. Tyto limity představuje skutečnost, že určité vlastnosti a kritéria nelze aplikovat na všechna nesporná řízení. Například teorie založená na sledování účelu řízení (preventivní a represivní) se jeví jako přijatelná, ale problémem je neurčitost pojmů prevence a represe. Po vlastním studiu jsem dospěl k názoru, že všechna soudní rozhodnutí v sobě nesou preventivní účinek. Další limity v hledání rozdílů jsem shledal i v teoriích, které odlišují řízení podle účinků rozhodnutí. Zde jsem došel k názoru, který se shoduje s názorem Friedricha Lenta. Myslím, že ve všech rozhodnutích je konstitutivní účinek.

V podkapitole věnované přímo podstatě nesporných řízeních jsem jako nejvhodnější teorii pro specifikaci nesporného řízení vybral definici nesporných řízení podle autorů Kindl, Šíma, David. Tato definice je sice negativní definicí řízení sporného, ale je nejvíce přijatelná. (Tato teorie, jak bude řečeno později z hlediska nabytých poznatků studiem problematiky nesporných řízení, je dle mého názoru nejméně limitována výjimkami.)

S ohledem na všechny rozdíly, které jsem mezi nesporným a sporným řízením shledal, jsem zároveň v kapitole třetí subjektivním způsobem hledal kritéria, která by se dala použít pro vymezení nesporných řízení obecně. Shromažďováním názorů procesualistů, rozborem ustanovení nesporných řízení či subjektivní úvahou jsem zjistil, že jakákoli teze a kritérium v určitém pohledu na nesporná řízení nelze použít absolutně. Ze všech uvedených kritérií jsem vybral dvě, které považuji za relevantní pro stanovení obecné definice pro nesporná řízení, avšak ani tyto dvě nepůsobí bezvýjimečně.

Prvním kritériem je názor procesualisty Friedricha Lenta, že nejpříznačnějším pro nesporná řízení je to, že účastník zde stojí v nerovné pozici proti zásahům či opatřením nadřazeného orgánu, a to soudu. Tento názor zastávám a přikláním se i k dalšímu názoru, který pochází z učebnice občanské práva pana Milana Kindla. Z jeho poznatků vychází druhé kritérium. Kindl definuje nesporné řízení pomocí negativní definice řízení sporného. Kindl procesně definuje sporné řízení dvěma prvky:

- v řízení stojí proti sobě dvě strany
- obě strany mají oprávnění v souladu s hmotným právem volně disponovat s předmětem řízení.

Pokud některý z těchto prvků chybí, jedná se o řízení nesporné. Definice nesporného řízení pana Milana Kindla je sice negativní definicí sporného řízení, ale po vlastním studiu této problematiky je tato definice nejvíce přijatelná, protože i já chápu označení nesporná řízení jako negativní pojem řízení sporného. Nesporná řízení jsou řízení, která jsou zvláštní, která nejsou sporná. Proto se nevyhýbám i negativní definici, kterou pan Kindl použil.

Tato dvě kritéria považuji po zpracování této práce za nejvíce přijatelná pro definici nesporného řízení.

Práce má dále specifikovat případnou úpravu Občanského soudního řádu s ohledem na přijetí nového občanského zákoníku v právním institutu opatrovnictví. V této kapitole jsem se pokusil nalézt doporučující úpravu procesních předpisů, která by se lépe dala aplikovat na novou hmotně právní úpravu. Mezi hlavní změny v procesních předpisech jsem shledal žádoucí vtělit do procesních předpisů více ustanovení o návrzích, které mají v rukou subjekty právního vztahu opatrovnictví.

Součástí mé práce bylo i zastavení se nad problematikou řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu. Po prostudování této problematiky s ohledem na získané teoretické poznatky se přikláním k názoru, že toto řízení obsahuje spíše prvky řízení sporného.

V poslední kapitole této práce jsem se zabýval úvahou nad nutností přijetí nového zákona pro nesporná řízení. Po prostudování celé problematiky předkládané práce jsem dospěl k názoru, že vytvoření jednotné úpravy bude velmi složité. Pokud by úprava nepodchytila a nedefinovala jasné odlišnosti (všechny zásadní odlišnosti, kterým se věnovala tato práce), které by specifikovaly nesporné řízení bez výhrad, pak bych sjednocení nesporných řízení chápal jen jako soupis toho, co se dá nalézt v různých předpisech. V tomto světle se jeví současný stav, a to postupné přiřazování nesporných a jiných řízení do zvláštních ustanovení občanského soudního řádu jako nejmenší zlo.

Posledním poznatkem, na který bych chtěl poukázat je, že advokáti a soudci v případě nesporných řízení zastávají širokou agendu práce. Před hlubším ponořením se do této problematiky civilního procesu jsem totiž zastával názor, že nesporná řízení znamenají pouze okrajovou část civilního procesu. Po prostudování této problematiky mohu konstatovat, že nesporná řízení obsazují v civilním procesu značnou část.

6. Resumé

Since the second half of the nineteenth century is the issue of the differences between contentious and non-contentious proceeding a subject of many lawyers' and civil law specialists' debates .

Even though many people in the history concerned themselves with this question, no perfect definition has been made which would exactly and clearly distinguish these two types of proceedings from each other.

The aim of this diploma work is to find the most satisfactory distinction between contentious and non-contentious proceedings, and also to attempt to summarize those, which I consider crucial. Moreover, another objective of this diploma work is to cover those non-contentious proceedings on the verge of contentious proceeding.

The objective is not to point out that it is necessary to pass a specific law concerning with non-contentious proceedings, but to suggest a specification of our Code of Process Civil Law, and completion of non-contentious proceedings into one separate part of the Code of Process Civil Law.

7. Použité prameny

Literatura:

- **BALÍK, Stanislav**. Advokacie včera a dnes, 1. vydání, Aleš Čeněk, Dobrá voda u Pelhřimova, 2000, 256 str. ISBN 80-902627-7-5

- **DRÁPAL/ BUREŠ a kol**., Občanský soudní řád-komentář, C.H.BECK, 2009, 3392 str. ISBN 978-80-7400-107-9

- **DRÁPAL/ BUREŠ a kol.**, Občanský soudní řád-komentář, C.H.BECK, I. Vydání, č. 6, 2003, 1243 str. ISBN 80-7179-739-1

- **HARTMANN, Antonín**. Nesporné řízení. 2. vydání. Praha: Československý kompas, 1931, 1535 str.

- **HORA, Václav**. Soudní řízení nesporné. Praha: 1931, 178 str.

- **JIRSA, Jaromír**. Novinky v civilním řízení soudním (kritická studie). Praha: LexisNexis CZ s. r. o., 2005, 133 str. ISBN 80-86199-86-X

- **KINCL, Jaromír**, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. Římské právo. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 1995, 386 str. ISBN 80-7179-031-1

- **KINDL, Milan**, ŠÍMA, Alexander, DAVID, Ondřej. Občanské právo procesní. 2. vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, 407 str. ISBN 978-80-7380-098-7

- **OTT, Emil**. O vývoji a předmětu řízení nesporného, Právník, 1995, číslo 4

- **OTT, Emil**. Řízení nesporné. Praha: Všehrd, 1911, 312 str.

- **ŘÍMAN, Josef a kol**. Malá československá encyklopedie IV. Academia, 1984, 5969 str.

- **SOBOTA, V.**, Zákon o základních ustanoveních soudního řízení nesporného, Linhart, Praha 1948, sv. 63

- **SCHELLEOVÁ**, Ilona a kol. Civilní proces. Praha: EUROLEX

BOHEMIA, s. r. o., 2006, 1203 str. ISBN, 80-86861-09-0

- **SCHELLEOVÁ, Ilona a kol**. Úvod do civilního řízení. Praha: EUROLEX BOHEMIA, s. r. o., 2005, 227 str. ISBN 80-86861-81-3

- **STAVINOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr**. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003, 660 s. ISBN 80-210-3271-5

- **STAVINOHOVÁ, Jaruška, SAHÁNEK, Petr**. Občanské právo procesní. Brno : právnická fakulta v nakladatelství Doplněk, 1992, 162 str. ISBN 80-210-0395-2.

- **STAVINOHOVÁ, Jaruška**. Problém diferenciace řízení sporného a nesporného v socialistickém civilním procesu. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně, 1984, 132 str.

- **STEINER, Vilém**. Základní otázky občanského práva procesního, Praha, 1981, 365 str.

- **STEINER, Vilém**. Občanské právo procesní v teorii a praxi. Praha: Orbis, 1975, 491 str.

- **SVOBODA, Karel**. Jak vyzrát na „nespory“. Právní fórum, 2007, roč. 4, č. 4, str. 130 - 133

- **SVOBODA, Karel**. Je třeba zavést nespory? Právní fórum, 2010, č. 8, str. 369

- **SVOBODA, Karel**. Přehled Judikatury: Poučovací povinnost soudu a koncentrace řízení. Praha: ASPI, a. s., 2009, 100 str. ISBN 978-80-7357-453-6

- **ŠEDIVA, Václav**. Notářství dle práva rakouského se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka&Jiránek, 1884

- **ŠENKOVÁ, Silva**, Latinsko český, česko latinský slovník, Olomouc, 1999, 262 str. ISBN, 8071820873

- **ŠPAŇELOVÁ, Barbora**. Nesporné řízení jako samostatný druh civilního procesu**.** Olomouc. 2010

- **WINTEROVÁ, Alena a kol**. Civilní právo procesní. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, 751 str. ISBN 978-80-7201-726-3

- **WINTEROVÁ, A.; POKORNÝ, M.; RUBEŠ**, J. Občanský soudní řád a předpisy související, 6. vydání, Linde 1996

- **ZIMA, Petr**. Sporné nesporné řízení. Právní fórum. 2009, č. 6

- **ZOULÍK, František**. Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu. Praha: Academia, 1969, 168 str.

Internetové zdroje:

http://www.mmr.cz

http://pravnik5.juristic.cz

http://www.profipravo.cz

http://www.psp.cz/eknih

http://sbirka.aspi.cz/

http://slovnik-cizich-slov.abz.cz

Právní předpisy:

císařský patent č. 208/1854 ř. z.

zákon č. 100/1931 Sb. z. a n., o základních ustanoveních řízení nesporného

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

zákon č. 43/1964 Sb., občanský zákoník

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Judikatura:

Usnesení NS sp.zn. 29 Cdo 4918/2009, ze dne 15. 9. 2010

Usnesení VS v Praze č. j. 7 Cmo 86/2007-58, ze dne 1. října 2007

Rozhodnutí NS sp. Zn. 20 Cdo 134/99

Usnesení OS Praha 8, č. j. 7 C 1291/97-36, ze dne 20. března 1998

Rozhodnutí KS v Hradci Králové, č. j. 19 Co 690/97

Rozsudek KS v Brně, č. j. 19 Co 275/2002-78 ze dne 3. 12. 2003

Rozsudek NS, sp. zn. 26 Cdo 826/2004, ze dne 24. 2. 2005

Rozhodnutí VS v Praze, Sp. zn. 14 Cmo 370/2004

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 954/09 ze dne 16. 3. 2010